

ANALIZË PËRMBLEDHËSE E HULUMTIMIT TË DYTË:

INDEKSI I TRANSPARENCËS SË PARTIVE POLITIKE NË MAQEDONINË E VERIUT

**ANALIZË PËRMBLEDHËSE
E HULUMTIMIT TË DYTË:**

**INDEKSI I TRANSPARENÇËS
SË PARTIVE POLITIKE NË
MAQEDONINË E VERIUT**

Shkup, dhjetor 2024

Projekti: Praktiko Demokrasi

Autor: Gordan Georgiev

Redaktorë: Sanja Bogatinovska Davkovska, Veton Zekolli

Bashkëpunëtorë: Aleksandar Spasenovski, Enver Abdullahi, Jasmina Trajkoska Naumoska, Ibrahim Mehmeti

Për analizën:

Analiza është zhvilluar nga Forumi për politika të arsyeshme në bashkëpunim me Fondacionin për demokraci të Westminster për nevojat e konferencës Transparenca e partive politike, e organizuar në dhjetor të vitit 2024.

Shkup, dhjetor 2024

Ky produkt është përgatitur në suaza të projektit “Praktiko Demokrasi”, i financuar nga Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar, me përkrahje të Ambasadës Britanike në Shkup. Qëndrimet dhe opinionet të theksuara në këtë përmbajtje nuk i reflektojnë gjithmonë qëndrimet dhe mendimet e Qeverisë Britanike.

Përmbledhje ekzekutive

PPTI 2024 - Sfida në kohë zgjedhesh dhe fraktura partiake

Viti 2024 ishte i mbushur me sfida për partitë politike në Maqedoninë e Veriut. Vetë zgjedhjet parlamentare ishin një goditje mjaft e fortë e jashtme që çoi në ristrukturime të ndryshme të brendshme të partive politike. Zakonisht, kur ka përmbysje të tilla, viktima e parë është **demokracia brendapartiake**. Lider shipi respektivisht nevoja për lider ship të fortë po rritet dhe ky është një trend global por edhe maqedonas. Në rreziqet të tilla, partitë instinktivisht e pranojnë se efikasiteti është më i rëndësishëm se demokracia brendapartiake, por shpesh, menjëherë pas kësaj, ajo shtytje për efikasitet dhe praktika autoritare krijon efektin e kundërt, veçanërisht në rast të dështimit zgjedhor.

Pikërisht për këtë arsye progresi i partive politike, i matur përmes **Indeksit për transparencë të partive politike (PPTI) në vitin 2024, është jolinear. Kjo do të thotë se partitë i drejtohen ndryshimeve në funksionimin e tyre (sidomos në pjesën e demokracisë brendapartiake) që korrespondojnë me momentin dhe liderin/lidershipin, pa parë perspektivën afatgjatë.** Një qasje e tillë dërgon sinjale të gabuara për anëtarësinë dhe publikun e gjerë. Partitë politike më të vogla dhe relativisht të reja kanë luksin të eksperimentojnë me zgjidhje statutore dhe të fusin ose heqin procedurat ekzistuese, por partitë më të vjetra dhe më të vendosura duhet të tregojnë stabilitet dhe parashikueshmëri nëse duan të ruajnë primatin e tyre.

Në shumë aspekte, partitë simulojnë praktika demokratike për të treguar se janë të hapura dhe se kanë gjithëpërfshirje, por një mimikë e tillë është lehtësisht e lexueshme nga anëtarët dhe publiku, dhe në afat të gjatë çon në një ulje të mbështetjes dhe në një mosinteresim të përgjithshëm për të hyrë kuadër cilësor në politikë.

Nga ana tjetër, përqindja e **përfshirjes së grave** në poste të larta partiake ka një trend në rritje. Krahas rritjes së përqindjes së përfaqësimit, duket se partitë po zhvillojnë një ndërgjegjësim të qartë për nevojën e përfshirjes më të madhe të grave në proceset politike, megjithëse rruga drejt barazisë së plotë apo “qasjes” të barabartë në politikë është e gjatë. Megjithatë, përqindjet nuk tregojnë gjithçka. Përfaqësimi i grave në pozitat drejtuese partiake në nivel lokal është dëshpërues. Dhe është pikërisht niveli lokal ai që është filtri kryesor përmes të cilit zgjidhen kuadrot partiake. Kultura e diskriminimit në bazë gjinore është mbizotëruese në pothuajse të gjitha partitë në Maqedoninë e Veriut dhe praktikohet çdo ditë. Disa nga këto gjëra nuk mund të maten saktësisht me një mjet si PPTI, por njerëzit që janë aktivisht të përfshirë në politikën partiake e dinë se është një “sekret publik”.

Sa i përket **financimit të partive politike**, situata është relativisht stabile dhe partitë politike përgjithësisht respektojnë dispozitat ligjore në këtë sferë. Ky trend nuk duhet të ndryshojë në të ardhmen. Megjithatë, partitë si organizata, pretendimi kryesor i të cilave është fitimi i pushtetit, shpesh shoqërohen me interesa biznesi, praktika klienteliste, “tregti me ndikim”, madje edhe me veprime kriminale. Me një fjalë, financat janë një segment i rëndësishëm i funksionimit të partive politike. Prandaj, palët duhet të jenë shumë të

ndjeshme në këtë temë dhe të përpiqen të publikojnë praktika dhe të dhëna financiare duke përmbushur të paktën detyrimet e tyre minimale ligjore. Duke vepruar kështu, ata do të fitojnë besimin e anëtarëve dhe publikut të gjerë, dhe në këtë mënyrë edhe besimin në procesin politik. Partitë në Maqedoninë e Veriut nuk kanë shumë interes për përgjegjësinë financiare dhe transparencën dhe kjo paraqet një sfida të madhe për të ardhmen, veçanërisht për shkak se në fushën e financave ka shumë zona gri për të cilat shoqëria jonë nuk i diskuton, por duhet t'i diskutojë.

Disponueshmëria për publikun është ndoshta segmenti më pak i zhvilluar në mesin e partive politike në Maqedoninë e Veriut. Partitë ende përdorin metoda të vjetruara të komunikimit me publikun dhe akoma më të vjetruara të komunikimit me anëtarësinë. Partitë këtu duhet të përqafojnë digkitalizimin, risitë që lidhen me inteligjencën artificiale (IA) dhe të përdorin përvojat më të mira botërore që mundësojnë komunikim efikas, të përshtatshëm dhe demokratik të palëve me publikun e brendshëm dhe të jashtëm. Fusha e punës në këtë segment është shumë e madhe, teknologjia është lehtësisht e disponueshme dhe relativisht e lirë. Mungon vullneti, vetëdija dhe kapacitetet e brendshme të palëve.

***

PPTI është krijuar për të qenë një kujtesë vjetore dhe një udhërrëfyes i mundshëm për palët për të parë se në cilën fushë të punës së tyre ka vend për përmirësim. Indeksi mat ecurinë e partive, por edhe më shumë kontribuon që partitë të futen në një lloj konkurrence me veten e tyre. Rezultatet e disa partive që në vitin 2024 kanë punuar realisht për të përmirësuar vetveten janë evidente dhe janë një përfitim që është i rëndësishëm për atë dhe publikun. Në këtë Raport për vitin 2024, për herë të parë bëjmë edhe analiza krahasuese të partive individuale, ku synimi nuk është renditja, por matja e progresit individual të partisë politike përkatëse. Duket se, kushtimisht thënë, partitë më të vogla tregojnë fleksibilitet dhe pranueshmëri më të madhe për të përmirësuar dhe avancuar operacionet e tyre partiake, ndërsa partitë më të mëdha janë më të ngadalta në pranimin e ndryshimeve. Gjithashtu, trazirat dhe krizat brendapartiake prekin partitë më të mëdha më thellësisht, duke penguar kështu proceset e brendshme demokratike, sesa partitë më të vogla që gjejnë mënyra për t'u rimëkëmbur më shpejt.

HYRJE

Duke filluar nga viti 2019, zyra rajonale e Fondacionit për demokraci të Uestminsterit për Ballkanin Perëndimor (WFD) ka punuar për të zhvilluar një Indeks gjithëpërfshirës të transparencës së partive politike. Së bashku me një grup ekspertësh rajonalë, WFD-ja vazhdoi punën e saj edhe gjatë vitit 2020, me qëllim të zhvillimit të Indeksit të transparencës së partive politike (në tekstin e mëtejme: PPTI). Gjatë vitit 2021, indeksi PPTI u zbatua për herë të parë në partneritet me 23 parti politike nga vendet e rajonit të Ballkanit Perëndimor. Si rezultat i metodologjisë së aplikuar, është përgatitur Raporti vjetor për gjendjen e transparencës së partive politike në Ballkanin Perëndimor për vitin 2021¹.

Hulumtimi i fundit i PPTI-së, rezultatet e të cilit i paraqesim në këtë Raport, është bërë në periudhën qershor-nëntor të vitit 2024. Në këtë hulumtim janë përfshirë tetë parti politike nga Maqedonia e Veriut: Alternativa, Aleanca për shqiptarët (krahu i Zijadin Selës dhe krahu i Arben Taravarit), Besa, VMRO-DPMNE, Bashkimi demokratik për integrim (BDI), Partia liberal demokrate (PLD), Partia e re socialdemokrate (PRSD) dhe Lidhja socialdemokrate e Maqedonisë (LSDM). Dy parti/lëvizje të reja politike (ZNAM dhe Lëvizja demokratike) u përfshinë në hulumtim dhe në aktivitetet e mentorimit të organizuara nga WFD, edhe pse këtë vit matja e këtyre dy partive është lënë për shkak se treguesit që maten kërkojnë një qasje më afatgjatë.

Motivi për të kryer një sërë hulumtimesh për të matur transparencën e partive politike buron kryesisht nga perceptimi i gjerë negativ i partive politike në rajon dhe në vend. Niveli i besimit në partitë politike në të gjithë vendet e Ballkanit Perëndimor është vazhdimisht në rënie. Edhe partitë politike janë institucione me më së paku besim nga qytetarët në Republikën e Maqedonisë së Veriut, së bashku me gjyqësorin dhe prokurorinë.² Kjo është një e dhënë alarmante që konstatohet vazhdimisht në hulumtimet e opinionit publik në vend. Duke marrë parasysh se partitë politike janë ndër aktorët më të rëndësishëm në një shoqëri demokratike, puna për të përmirësuar legjitimitetin e tyre, transparencë më të madhe dhe përfaqësim më të mirë të votuesve duket si një udhërrëfyes i arsyeshëm për të përmirësuar punën e tyre.

Në shoqëritë e zhvilluara demokratike, partitë kanë tendencë të jenë më të hapura ndaj publikut dhe anëtarëve të tyre dhe më të përgjegjshme sipas ligjeve që rregullojnë aktivitetet e tyre. Edhe pse në vendet e BE-së nuk ekziston një model i vetëm se si duhet të sillen partitë politike, standardet dhe praktikatat e shoqëruara me legjislacion të fortë i bëjnë partitë politike më transparente dhe më të

¹ <https://www.wfd.org/what-we-do/resources/annual-report-state-transparency-political-parties-western-balkans-2021>

² <https://idsos.org.mk/mk/2023/05/31/%d0%bf%d0%be%d0%b3%d0%bb%d0%b5%d0%b4-%d0%bd%d0%b0-%d1%81%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%b0%d0%bd%d0%b8%d0%b5-%d0%bf%d0%b5%d1%80%d1%86%d0%b5-%d0%bf%d1%86%d0%b8%d0%b8%d1%82%d0%b5-%d0%bd%d0%b0-%d0%b3%d1%80%d0%b0-2/>
<https://www.ndi.org/sites/default/files/Corruption%20Poll%20NDI%20MK%20December%202021%20D0%BCD0%BA.pptx.pdf>
<https://www.iri.org/resources/national-survey-of-north-macedonia-april-may-2023/>

përgjegjshme.³ Partitë politike rrallë tregojnë gatishmëri dhe nxitje për reforma nga brenda. Megjithatë, shkalla e konsiderueshme e zhgënjimit të qytetarëve me proceset politike, apatinë politike dhe kërkimin e zgjidhjeve populiste për problemet komplekse sociale nënvizon nevojën që partitë politike të hapen dhe të jenë më transparente dhe të përgjegjshme.

Ky hulumtim i PPTI-së është një përpjekje për të ndihmuar në procesin e krijimit të praktikave më të mira dhe më të përpunuara demokratike të partive politike në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Indeksi është konceptuar si një mjet në zhvillim të vazhdueshëm që mund t'u shërbejë partive politike për të përmirësuar praktikat e tyre në fusha të caktuara të punës së tyre në mënyrë që të prezantohen më mirë para qytetarëve/votuesve, për të krijuar modele më efikase dhe në të njëjtën kohë më demokratike në punën e tyre dhe të eksplorojnë mënyra dhe metoda për të përmirësuar performancën e tyre gjatë zgjedhjeve.

Ky raport, si dhe rezultatet e hulumtimit, paraqesin një lloj *fotografie* të gjendjes së partive politike në Republikën e Maqedonisë së Veriut në kohën e hulumtimit. Rezultatet e hulumtimit nuk janë të shkruara në gur, sepse vetë palët janë organizma të gjallë dhe janë vazhdimisht në zhvillim. Megjithatë, hulumtimi dhe raporti do t'i mundësojnë publikut të informuar dhe më pak të informuar të shohë, krahasojë, masë dhe analizojë nivelin e zhvillimit demokratik në partitë politike në vend. Ai mund të jetë një mjet i dobishëm për krahasimin e partive politike dhe praktikave të tyre dhe të jetë një udhërrëfyes dhe frymëzim për anëtarët e partisë, udhëheqjet e tyre partiake dhe ata që merren me çështje të transparencës dhe komunikimit.

Në afat më të gjatë, PPTI mund të bëhet një platformë e hapur, e disponueshme për publikun e gjerë. Mund të jetë një burim i vlefshëm për gazetarët, studiuesit dhe të tjerë të interesuar. Ky "demokratizim" i informacioneve për partitë politike dhe praktikat e tyre, së bashku me një perspektivë krahasuese rajonale, mund t'i bëjë partitë politike më të përgjegjshme ndaj qytetarëve dhe institucioneve, por edhe të inkurajojë bashkëpunimin rajonal dhe shkëmbimin e përvojave ndërmjet partive politike në vendet e Ballkanit Perëndimor.

³ https://www.ndi.org/sites/default/files/2337_partynorms_engpdf_07082008.pdf
[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2020\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2020)032-e)
https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Political_party_accountability.pdf
<https://www.idea.int/publications/catalogue/code-conduct-political-parties-campaigning-democratic-elections>

PËR INDEKsin E TRANSPARENCËS SË PARTIVE POLITIKE (PPTI)

Indeksi i transparencës së partive politike (PPTI) është një mjet i zhvilluar nga Fondacioni për demokraci të Uestminsterit (WFD) në bashkëpunim me Forumin për politika të arsyeshme (FRP), duke u bazuar në praktikat ndërkombëtare dhe përvojat krahasuese. Indeksi përfshin pyetje dhe tregues të shumtë për transparencën e partive politike në komunikimin me publikun, transparencën financiare dhe nivelin e demokracisë së brendshme partiake. Ky hulumtim, i realizuar në vitin 2024, paraqet një vazhdimësi të caktuar me tre anketa të mëparshme të PPTI-së. Hulumtimi i parë është realizuar në vitin 2019/2020 dhe është realizuar si fazë testuese e Indeksit, ndërsa hulumtimi i dytë i realizuar në vitin 2021 ka përfshirë 23 parti politike nga vendet e Ballkanit Perëndimor, nga të cilat pesë parti ishin nga Republika e Maqedonia e Veriut. Në vitin 2023, hulumtimi i parë gjithëpërfshirës është realizuar vetëm për Republikën e Maqedonisë së Veriut, i cili përfshinte tetë parti politike dhe një numër të shtuar treguesish (82) krahasuar me 67 tregues për dy hulumtimet e mëparshme. Krahasimi i këtij Raporti për vitin 2024 me atë të vitit të kaluar dhe me atë të mëparshëm jep një pasqyrë të caktuar të evoluimit të jetës partiake në Republikën e Maqedonisë së Veriut. Një pjesë e këtyre analizave krahasuese janë paraqitur edhe në këtë raport.

PËR INDIKATORËT

PPTI ndahet në tre grupe të mëdha indikatorësh që përbëjnë tre shtylla kryesore që mbulojnë shumicën e çështjeve të transparencës së partive politike:

- A) Demokracia e brendshme partiake (DBP);
- B) Përgjegjësia financiare dhe transparenca;
- C) Informimi publik ose disponueshmëria për publikun.

DBP-ja shqyrton: pjesëmarrjen (kush merr pjesë në marrjen e vendimeve të rëndësishme, si zgjedhja e kryetarit të partisë, kandidatëve për deputetë dhe drejtuesve lokal të partive); përfaqësimi (shkalla në të cilën gratë, pakicat, banorët e periferisë, të rinjtë dhe të moshuarit janë të përfaqësuar në strukturat partiake dhe në listat zgjedhore) dhe konkurrencë (zgjedhjet konkurruese të brendshme, konkurrenca në nivel qendror dhe lokal, rregullsia e thirrjes së organeve zyrtare të partive politike etj.).

Përgjegjësia financiare dhe transparenca janë informacione të disponueshme publikisht për donacionet financiare, kontributet, grantet, dotacionet shtetërore, etj. Ato përfshijnë gjithashtu: disponueshmërinë e buxhetit të partisë, shpenzimet dhe të ardhurat (shpërndarja organike dhe gjeografike), përmbushja e detyrimeve ndaj institucioneve shtetërore përkatëse (Komisioni shtetëror i zgjedhjeve, Enti shtetëror për revizion), si dhe respektimi i ligjeve përkatëse për financimin e partive dhe fushatave partiake.

Disponueshmëria për publikun përfshin: transparencën e informacioneve (nëse është e mundur të merren informacione për partinë, si statuti i saj, informacione për faqen e internetit, përgjigjet ndaj pyetjeve të anëtarëve dhe hapja ndaj publikut, lehtësia me të cilën mund të merret informacione të tilla etj.); prania në publik (media sociale, mjete të tjera interneti, forume diskutimi, ndërveprim ndërmjet partive dhe qytetarëve/votuesve përmes platformave online të krijimit të politikave, etj.).

Indeksi i transparencës së partive politike përmban gjithsej 82 indikatorë, të shpërndarë në tre shtylla. Në PPTI, tre dimensionet e transparencës së partive politike nuk kanë peshë të barabartë në rezultatin përfundimtar të pikëzimit. Aspekti i demokracisë së brendshme partiake peshon 40 përqind dhe dimensionet e transparencës financiare dhe disponueshmëria për publikun peshojnë 30 përqind, për të arritur 100 përqind të rezulttit të përgjithshëm. Duhet theksuar gjithashtu se pikëzimi i PPTI-së është projektuar në mënyrë që një parti të jetë pothuajse e pamundur të arrijë pikë maksimale në të gjitha shtyllat, pasi disa nga indikatorët janë të lidhur ose të marrë nga praktikat e partive politike në demokracitë më të zhvilluara botërore. Vendosja e kufirit më lartë mund të jetë një nxitje e mirëpritur për përmirësimin e mëtejshëm të punës së partive politike në shtet.

SI ËSHTË REALIZUAR HULUMTIMI?

Hulumtimi është realizuar në periudhën nga qershori deri në nëntor të vitit 2024. Hapësira kohore për matjen e partive politike i referohej pesë viteve të fundit, për të mbuluar të paktën një raund të plotë të zgjedhjeve parlamentare dhe të paktën një raund të zgjedhjeve të rëndësishme brendapartiake.

Pjesa më e madhe e indikatorëve janë matur përmes një desk analize të dokumenteve në dispozicion të partisë (statuti, raportet financiare, programi dhe të tjera). Treguesit e mbetur u mblohdën dhe u vlerësuan përmes analizës së faqeve të internetit të partive dhe disponueshmërisë së informacioneve për punën e partive politike. Hulumtuesit lokalë më pas kryen analizat dhe intervistat me përfaqësuesit e partive të emëruar nga partitë politike, por edhe me aktorë të tjerë relevantë në parti. Qëllimi i intervistave ishte përcaktimi i mospërputhjeve të mundshme në dhënien e pikëve dhe përmirësimi i indikacioneve metodologjike në hulumtim.

Indikatorët (gjithsej 82) i kemi shpërndarë në tre shtyllat e transparencës (Demokrati e brendshme partiake, transparencë financiare, disponueshmëri për publikun). Çdo indikatorë ka një numër të ndryshëm pikësh dhe një pikëzim nga pikët minimale në maksimale. Në disa indikatorët, numri i pikëve me të cilat vlerësohet një parti e caktuar politike ndryshon në varësi të rëndësisë së indikatorit specifik. Për shembull, indikatorit i përfaqësimit të grave në organet partiake ka një “peshë” më të madhe se indikatorit që përcakton nëse biografitë e liderëve partiakë publikohen në faqet e partisë.

Pas përfundimit të plotësisht të indikatorëve në të gjitha shtyllat, bëhet një raport paraprak përmblendhës dhe së bashku me rezultatet e hulumtimit i prezantohet secilës palë veç e veç. Për të minimizuar subjektivitetin në dhënien e pikëve për tregues, gjatë paraqitjes reale të rezultateve, partive politike u sigurohet një proces i verifikimit të dyfishtë gjatë të cilit palët mund të shprehin mendimin e tyre për treguesit.

RAPORTI I PPTI-së PËR PARTITË POLITIKE NË REPUBLIKËN E MAQEDONISË SË VERIUT

Qëllimi i PPTI-së është të jetë në gjendje të monitorojë progresin ose regresin e partive politike në një periudhë të caktuar kohore, përmes përsëritjeve periodike të matjeve, zakonisht në baza vjetore. Ky raport përshkruan për herë të parë performancën individuale të partive politike që janë pjesë e PPTI-së, duke bërë një krahasim mes matjes në vitin 2023 dhe asaj aktuale të vitit 2024. Periudha njëvjeçare është një periudhë e mjaftueshme dhe në të njëjtën kohë e pamjaftueshme për të përcaktuar përparimin e partive në drejtim të përmbushjes së treguesve PPTI. Siç del nga raporti, faktorë të ndryshëm të jashtëm dhe të brendshëm ndikojnë në performancën e palëve. Në vitin 2023/2024, faktorë të tillë ishin rezultati i zgjedhjeve parlamentare dhe ristrukturimi i caktuar i partive në varësi të rezultatit zgjedhor, ndarjet dhe fraksionizmi i partive të caktuara politike që de facto ngadalësojnë progresin dhe/ose çojnë në lindjen e subjekteve të reja politike, si dhe periudha relativisht e gjatë e tranzicionit nga udhëheqësia e vjetër në atë të re.

Mundësia e matjes së besueshme të performancës së tyre varet edhe nga konteksti në të cilin palët operuan vitin e kaluar. Kështu, partitë politike që janë pjesë e PPTI-së mund t'i ndajmë në dy blloqe:

- a) partitë politike që mund të maten dhe mund të nxirren të dhëna të dobishme nga matja, dhe
- b) partitë politike ku matja e besueshme nuk është e mundur për arsye të ndryshme.

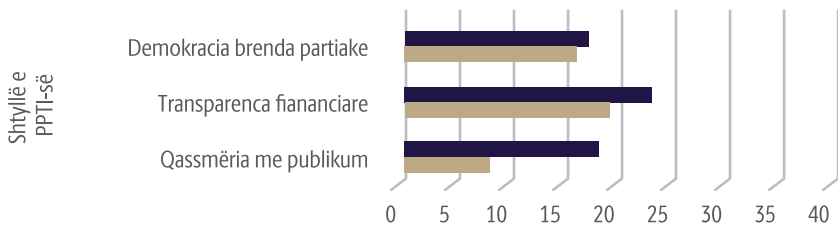
Në pasqyrën e mëposhtme përshkruhen performancat individuale të partive politike dhe perspektivat krahasuese për sa i përket të dyja matjeve në vitin 2023 dhe 2024.

ALTERNATIVA

Në vitin 2024, Alternativa arrin një përparim të dukshëm në disa segmente, veçanërisht në transparencën financiare, ku vihet re një nivel i lartë i përputhjes me standardet ligjore dhe disponueshmëria e përmirësuar e informacioneve financiare. Në fushën e demokracisë brendapartiake, partia tregon përkushtim për përforcimin e autonomisë së degëve dhe përmirësimin e jetës partiake, por sfidat mbeten të lidhura me barazinë gjinore dhe zhvillimin e strukturave horizontale. Në segmentin e disponueshmërisë për publikun, nga ana tjetër, performanca është përmirësuar dukshëm, por me hapësirë për korrigjime të mëtejshme, veçanërisht për sa i përket versioneve gjuhësore, si dhe përshtatjeve për personat me nevoja të veçanta.

Grafiku më poshtë paraqet vizualisht rezultatet e matjes së Alternativës sipas shtyllave për vitet 2023 dhe 2024.

Rezultate të ponderuara të Alternativës sipas shtyllave të PPTI-së dhe sipas vitit

	Shtyllë e PPTI-së		
	Qassmëria me publikum	Transparenca financiare	Demokracia brenda partiake
■ Viti 2024	18	23	17
■ Viti 2023	8	19	16

Demokracia brendapartiake

Partia ka një statut bashkëkohorë që mundëson autonominë e degëve dhe nëndegëve të partisë, gjë që kontribuon në veprimin e lirë të anëtarëve.

Ky vit ka pasur një përfshirje më të madhe të anëtarëve në diskutimet e politikave partiake në nivele të ndryshme, që është një hap pozitiv përpara. Megjithatë, strukturat horizontale, veçanërisht forumi i të rinjve dhe forumi i gruas, janë ende të pazhvilluara. Përfaqësimi i grave në organet partiake mbetet në nivel të ulët, nën 30% në të gjitha strukturat, gjë që tregon nevojën për përpjekje të mëtejshme për arritjen e barazisë gjinore. Futja e kuotave brenda partisë për të rritur përfshirjen gjinore dhe të të rinjve mund të përmirësojë ndjeshëm jetën e brendshme partiake.

Gjithashtu, nismat për krijimin dhe forcimin e Akademisë politike të partisë janë ende në fazat fillestare dhe duhet të integrohen më shumë në procesin e krijimit të politikave partiake. Përfforcimi i nismave për zgjedhjet brendapartiake në nivele të ndryshme në parti si dhe përdorimi i mjeteve online për e-demokraci mund të kontribuojë në zhvillimin e mëtejshëm të praktikave demokratike partiake.

Transparenca financiare

Në vitin 2024, Alternativa arrin përparim të dukshëm në segmentin e transparencës financiare, duke treguar një nivel të lartë të respektimit të detyrimeve ligjore për raportimin financiar. Partia publikon rregullisht raporte financiare dhe vazhdon trendin e dorëzimit me kohë në institucionet përkatëse. Një përfitim konkret është praktika e përditësimit të raporteve të detajuara financiare dhe regjistrimit të donacioneve çdo gjashtë muaj, duke i mundësuar publikut të ketë një këqyrje të qartë mbi punën financiare të partisë.

Edhe pse ky segment është i zhvilluar mirë, ende mungojnë disa të dhëna nga faqja e internetit, si fletët anketuese të zyrtarëve të lartë partiakë dhe raportet revizore nga Enti shtetëror për revizion. Përveç kësaj, partia ende nuk e ka publikuar procesin e mbledhjes së pagesave të anëtarësisë dhe është e paqartë nëse ato mjete janë një burim i rëndësishëm financimi.

Disponueshmëria për publikun

Performanca e Alternativës në segmentin e disponueshmërisë për publikun ka shënuar përparim pozitiv, veçanërisht në dritën e hapjes të faqes së re të internetit të partisë që adreson pjesën më të madhe e sugjerimeve të PPTI-së nga raportet e mëparshme 2023.

Faqja e internetit është e organizuar mirë dhe e përditësuar rregullisht me lajme dhe informacione programore, me të dhëna të plota për strukturën dhe funksionimin e partisë. Faqja ka gjithashtu informacione kyçe, si biografitë dhe detajet e kontaktit të funksioneve të partisë, gjë që rrit shumë transparencën dhe hapjen.

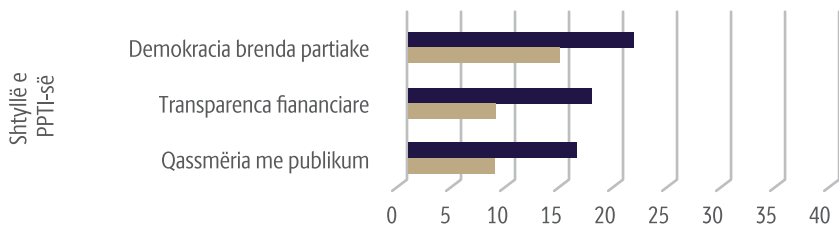
Partia paraqitet relativisht mirë në mediat sociale. Përveç kësaj, ekziston një mundësi për të përdorur gjuhë të tjera në faqen e internetit, të cilat ende nuk janë funksionale.

BESA

Krahasuar me matjen e mëparshme në vitin 2023 ku rezultatet e Besës ishin modeste, këtë herë partia tregon progres në të tre segmentet e Indeksit për transparencë, edhe pse hapësira për përparim të mëtejshëm është ende e madhe. Statuti i Besës u miratua në vitin 2015 dhe është i ngjashëm në formë dhe përmbajtje me partitë e qendrës së djathtë në demokracitë e avancuara. Është në vijim zbatimi i dispozitave statutore, veçanërisht për komunikimin e brendshëm në parti, procedurat demokratike brendapartiake, formimin e strukturave rajonale për themelimin e degëve, si dhe përfshirjen e organizatës rinore dhe Forumit të gruas.

Grafiku i mëposhtëm paraqet vizualisht rezultatet e matjes së Besës sipas shtyllave për vitin 2023 dhe 2024.

Rezultate të ponderuara të Besës sipas shtyllave të PPTI-së dhe sipas vitit

	Shtyllë e PPTI-së		
	Qassmëria me publikum	Transparenca fianciare	Demokracia brenda partiake
■ Viti 2024	16	17	21
■ Viti 2023	8	8	14

Demokracia brendapartiake

Besa tregon përparim në gjithëpërfshirjen e anëtarëve të partisë (veçanërisht të rinjve) në çështjet partiake. Statuti i partisë ofron hapësirë për komunikim brenda partisë, veprim të lirë të anëtarëve në kuadër të politikës së përgjithshme të partisë, si dhe një strukturë vertikale partiake relativisht të zhvilluar (këshilli lokal, këshilli komunal). Partia ka themeluar komisionet e veta të ekspertëve dhe anëtarët e këtyre komisioneve si dhe informacionet për punën e tyre janë në dispozicion të publikut në faqen e partisë.

Partia ka një bazë të fortë në Forumin rinor dhe një barazi gjinore të përmirësuar në strukturat partiake, por në këtë segment Besa duhet të tregojë përparim të vazhdueshëm. Përfaqësimi i grave në strukturat partiake të Besës është ende në një nivel të pakënaqshëm (nën 30% në organin ekzekutiv dhe qendror të partisë), që përkon edhe me pjesën më pak të zhvilluar të grave (Forumi i grave) në kuadër të partisë.

Është për t'u përhëndetur dispozita statutore me të cilën zyrtarët e lartë të partisë, duke filluar nga kryetari, kanë të drejtën e vetëm një rizgjedhjeje. Në anën tjetër, statuti i Besës nuk është i disponueshëm për publikun dhe as nuk mund të gjendet në ueb faqen e partisë.

Transparenca financiare

Edhe pse Besa tregon përparim të dukshëm në krahasim me matjen e mëparshme në vitin 2023 (kur edhe faqja e partisë ishte joaktive), transparenca financiare është ende një sfidë. Në këtë pjesë është jashtëzakonisht e vështirë të ofrohen informacione bazë për funksionimin financiar të partisë, edhe pse raportet financiare dorëzohen rregullisht dhe me kohë në institucionet kompetente dhe partia deri më tani nuk është sanksionuar për mospërputhje financiare. Në anën tjetër, në vitin 2024 pasqyrat financiare të Besës janë të disponueshme në ueb-faqen e partisë duke filluar nga viti 2017, por të dhënat janë relativisht të pakta. Në pjesën e grumbullimit të mjeteve nga anëtarësia, transparenca është më e dobët, respektivisht nuk mund të përcaktohet nëse partia mbledh mjete nga anëtarësia. Enti shtetëror për revizion ka një opinion pozitiv (pa vërejtje) për punën financiare të Besës.

Nëse partia dëshiron të tregojë transparencë më të madhe financiare, duhet të publikojë më shumë të dhëna financiare sesa detyrimi i saj ligjor (buxheti vjetor i detajuar i partisë, revizioni i brendshëm i pavarur, identifikimi i qartë i donatorëve, etj.).

Disponueshmëria për publikun

Në këtë segment, Besa tregon një përmirësim të performancës, para së gjithash për shkak të përditësimit të rregullt të faqes. Megjithatë, faqja e Besës përmban pak informacione për organet e partisë, si dhe informacion modest për qëllimet programore të partisë. Ka informacione për kontakt dhe biografi për kryetarin e partisë, por jo për anëtarët e tjerë të kryesisë. Nga ana tjetër, moduli informativ i faqes është më funksional dhe navigimi është përmirësuar. Partia është e përfaqësuar relativisht mirë në rrjetet sociale Facebook dhe Instagram. Faqja e interneti e Besës nuk ka mundësi për të lexuar në anglisht ose maqedonisht. Versionet shqip dhe maqedonisht të Wikipedia-s përmbajnë shumë pak informacione dhe disa nga të dhënat janë të vjetruara. Në rubrikën e internetit për Forumet e të rinjve dhe gruas, nuk ka të dhëna të mjaftueshme për punën e këtyre dy organeve partiake.

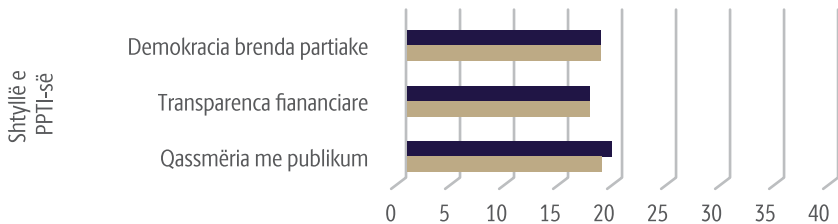

VMRO-DPMNE

VMRO-DPMNE ka shënuar përparim modest në disa fusha, veçanërisht në rritjen e transparencës dhe përmirësimin e komunikimit me publikun, ndërsa ka ende fusha ku nevojiten përmirësime të mëtejshme, si demokratizimi i procedurave të brendshme partiake dhe përfshirja akoma më e madhe e të rinjve dhe grave në strukturat partiake.

Grafiku i mëposhtëm paraqet vizualisht rezultatet e matjes së VMRO-DPMNE-së sipas shtyllave për vitin 2023 dhe 2024.

Rezultate të ponderuara të VMRO-DPMNE sipas shtyllave të PPTI-së dhe sipas vitit

	Shtyllë e PPTI-së		
	Qassmëria me publikum	Transparenca fianciare	Demokracia brenda partiake
■ Viti 2024	19	17	18
■ Viti 2023	18	17	18

Demokracia brendapartiake

Në vitin 2024, VMRO-DPMNE tregon përmirësime në segmentin e demokracisë brendapartiake, duke vazhduar përpjekjet për përfundimin e jetës së brendshme partiake dhe demokratizimin e procedurave.

Partia bëri disa ndryshime me qëllim rritjen e pjesëmarrjes së anëtarëve, veçanërisht të rinjve dhe grave, në vendimarrje. Përfaqësimi i grave në organet partiake arrin në rreth 35%, që tregon një tendencë pozitive drejt barazisë gjinore në krahasim me matjen e mëparshme. Gjithashtu, strukturat rinore janë aktive dhe kanë një rol të rëndësishëm në aktivitetet partiake, gjë që nxit ndryshimin e gjeneratave dhe perspektivat e reja në veprimin politik.

Strukturat horizontale të partisë si Unioni i të rinjve, Unioni i grave dhe organizata të tjera të specializuara luajnë një rol kyç në angazhimin e anëtarësimit. Ata inkurajohen të kontribuojnë në formulimin e politikave dhe programeve partiake, gjë që mundëson integrim dhe përfshirje më të madhe në procesin e vendimarrjes. Partia vazhdon edhe me veprimtarinë e Institutit patriotik dhe komisioneve të ekspertëve, të cilët marrin pjesë në hartimin e strategjive dhe dokumenteve politike partiake.

Megjithatë, pavarësisht progresit të dukshëm, centralizimi i vendimarrjes partiake mbetet një sfidë e rëndësishme. Kryetari i partisë dhe komiteti ekzekutiv kanë një rol dominues në proceset vendimarrëse, gjë që kufizon autonominë e degëve lokale dhe mund të reduktojë pluralizmin e pikëpamjeve. Komitetet komunale, në anën tjetër, kanë kompetenca të kufizuara, të cilat mund të zvogëlojnë iniciativën lokale dhe të pengojnë pjesëmarrjen më të madhe të anëtarëve në nivel komunal.

Lidhur me dispozitat statutorë, partia ka vendosur rregulla strikte për masat disiplinore dhe kodin e etikës, i cili është një instrument i rëndësishëm për ruajtjen e disiplinës dhe rendit në parti.

Përveç kësaj, avancimi i mekanizmave për përfshirjen e grupeve të pafavorizuara, siç janë personat me aftësi të kufizuara, pakicat etnike dhe kategoritë e tjera të cënueshme sociale, do të kontribuonte në përfundimin e mëtejshëm të karakterit demokratik të partisë.

Transparenca financiare

Në vitin 2024, VMRO-DPMNE vazhdon të avancojë sistemin e saj të transparencës financiare, gjë që reflektohet në publikimin e rregullt të raporteve financiare dhe vizibilitet më të madh të informacioneve lidhur me donacionet dhe financimin e partive.

Raportet vjetore dhe dokumentet financiare nga fushatat zgjedhore janë të disponueshme në faqen e internetit, me të dhëna të detajuara për donacionet monetare dhe donatorët. Kjo i mundëson publikut dhe medias të kenë njohuri mbi operacionet financiare të partisë, që është një hap i rëndësishëm drejt përgjegjshmërisë më të madhe financiare.

Partia po merr iniciativa për të përmirësuar më tej praktikën financiare, duke përfshirë publikimin e informacioneve të detajuara financiare në faqen e internetit, si dhe përditësimin e regjistrit të donacioneve çdo gjashtë muaj. Megjithatë, përderisa këto hapa rrisin transparencën, ka fusha ku VMRO-DPMNE mund të bëjë më shumë, siç është publikimi i raporteve revizore nga organet e pavarura të revizionit, të cilat do të ofronin siguri dhe besim shtesë në financat e partisë.

Gjithashtu, procedurat për arkëtimin e pagesave të anëtarësimit dhe përdorimin e mjeteve të brendshme nuk janë plotësisht transparente. Edhe pse pagesa e anëtarësimit qëndron si detyrim ligjor, nuk ka një informacion të qartë se sa mjete mblidhen nga kjo kategori dhe si shpërndahen ato. Nëse partia dëshiron të rrisë transparencën në këtë segment, është e nevojshme të futet një sistem për publikimin e rregullt të informacionit që ka të bëjë me arkëtimin e pagesave të anëtarësimit dhe mekanizmave të tjerë të brendshëm financiarë.

Disponueshmëria për publikun

Në vitin 2024, VMRO-DPMNE vazhdon të arrijë rezultate të dukshme në segmentin e disponueshmërisë publike, kryesisht falë një strategjie të komunikimit që është aktive dhe moderne që përfshin kanale të diversifikuara të informimit. Faqja e internetit e partisë përditësohet rregullisht dhe është e pasur me informacione, gjë që mundëson një pasqyrë transparente të aktiviteteve të partisë, pozicioneve programore dhe platformës ideologjike. Partia është e pranishme në rrjetet sociale, si Facebook, Instagram, Tik-Tok, X (Twitter) dhe YouTube, përmes të cilave komunikon në mënyrë aktive me anëtarët e saj, mbështetësit dhe publikun e gjerë.

Një nga fushat kryesore për përmirësim është prezantimi i versioneve shumëgjuhëshe të faqes së internetit, veçanërisht në anglisht dhe shqip, gjë që do të rriste qasjen për publikun e gjerë, duke përfshirë partnerët e huaj dhe komunitetet pakicë në vend. Për më tepër, publikimi i biografive dhe informacioneve të kontaktit të anëtarëve të komitetit ekzekutiv do të mundësonte transparencë dhe qasje më të madhe për zyrtarët e lartë të partisë.

Faqja e internetit është e strukturuar në një mënyrë që mundëson kërkimin dhe navigimin e lehtë nëpër seksione të ndryshme, por i mungojnë seksionet e specializuara të dedikuara për strukturat horizontale (si sindikata e të rinjve dhe grave). Këto rubrika mund të përmbajnë më shumë informacion për aktivitetet, projektet dhe kontributet e tyre brenda partisë, gjë që do të përforconte transparencën dhe dukshmërinë e punës së tyre. Me futjen eventuale të mjeteve dhe funksionaliteteve që do të mundësonin qasjen në faqen e internetit për personat me aftësi të kufizuara, do të arrihet një përfshirje më e madhe.

Bashkimi demokratik për integrim (BDI)

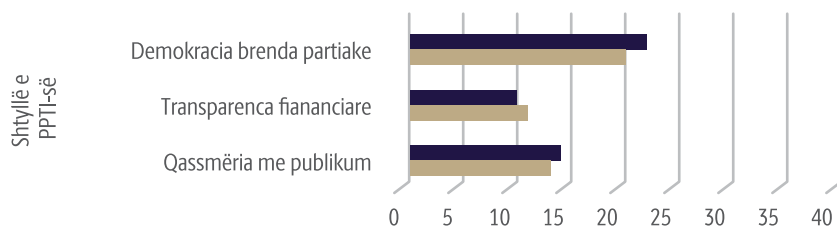
Duke ekzistuar për një kohë të gjatë në skenën politike, BDI ka vendosur dhe zhvilluar mirë procedurat e brendshme dhe të jashtme. BDI-ja ka një jetë të gjallë brendapartiake, me struktura horizontale relativisht aktive, por jo mjaftueshëm të institucionalizuara (të rinj, gra dhe veteranë).

Krahasuar me hulumtimin e mëparshëm në vitin 2023, në vitin 2024 BDI tregon progres relativ në shtyllën e demokracisë brendapartiake, rezultate pothuajse identike në transparencën financiare dhe progres të vogël në seksionin e disponueshmërisë për publikun. Hapi më i guximshëm demokratik i BDI-së në periudhën e kaluar ishte zgjedhja e strukturave lokale në zgjedhje të drejtpërdrejta në bazë të parimit një anëtar - një votë.

Ka vend për progres në secilën nga tre shtyllat që janë pjesë e këtij hulumtimi.

Grafiku më poshtë paraqet vizualisht rezultatet e matjes së BDI-së sipas shtyllave për 2023 dhe 2024.

Rezultate të ponderuara të BDI-së sipas shtyllave të PPTI-së dhe sipas vitit

		Shtyllë e PPTI-së		
		Qassmëria me publikum	Transparenca financiare	Demokracia brenda partiake
■	Viti 2024	14	10	22
■	Viti 2023	13	11	20

Demokracia brendapartiake

Krahasuar me hulumtimet e mëparshme të PPTI-së, BDI tregon një rezultat të përmirësuar në shtyllën e demokracisë brendapartiake. Përmirësimi i performancës së BDI-së është pjesërisht për shkak të riorganizimit të partisë dhe mundësisë së zgjedhjeve të drejtpërdrejta për degët e partisë.

Sa i përket përfaqësimit të grave në strukturat partiake, përfaqësimi i tyre varion nga 20% në 30% në strukturat partiake, përqindje kjo nën standardin e partive në demokracitë e zhvilluara. Po ashtu, nga dhjetë deputetë të BDI-së në përbërjen aktuale parlamentare, vetëm tre janë gra. Megjithatë, pas prezantimit të Komisionit për mundësi të barabarta, i cili zëvendësoi Forumin e gruas, është theksuar nevoja për të imponuar tema si përfaqësimi i të rinjve, barazia gjinore dhe gjithëpërfshirja gjeografike.

BDI ka një rezultat të mirë në zgjerimin e bazës/anëtarëve partiakë që kanë mundësi të diskutojnë dhe votojnë për çështje partiake dhe programore, në nivele të ndryshme në parti. Prezantimi i zgjedhjeve të drejtpërdrejta brendapartiake (një person-një votë) për kryetarët e degëve të partisë paraqet një hap kyç përpara për partinë që mundëson demokraci më të madhe dhe më të dukshme brendapartiake. BDI ka një rini të fortë dhe aktive, megjithëse struktura e organizatave rinore nuk është e institucionalizuar siç duhet, por megjithatë ka ndikim në politikëbërje në të gjitha nivelet. Numri relativisht i vogël i anëtarëve të kryesisë lë hapësirë për interpretimin se partia është tepër e centralizuar.

Komisionet e ekspertëve partiakë të BDI-së (që nominalisht ekzistojnë) duhet të kenë një rol më të dukshëm në krijimin e politikave të përgjithshme partiake, si dhe të përfaqësojnë një bazë resurcesh për krijimin dhe promovimin e politikave të ardhshme, si dhe për rekrutimin e funksionarëve potencial të partisë. Statuti i partisë gjendet në faqen e internetit vetëm në gjuhën shqipe. Statuti i BDI-së nuk gjendet në gjuhën maqedonase.

Transparenca financiare

BDI ka zhvilluar procedura për punën financiare dhe rregullisht dorëzon raporte tek organet kompetente shtetërore. Deri më tani, partia nuk është sanksionuar për punë financiare jo të përditësuar apo jo transparent. Të gjitha raportet financiare, si dhe raportet nga zgjedhjet e fundit parlamentare dhe lokale, janë të publikuara në faqen e BDI-së. Gjithashtu, seksioni i internetit për informimin e publikut është i qartë dhe i zhvilluar mirë. Përtej këtij informacioni të disponueshëm publikisht, faqja e internetit e partisë nuk ofron informacion shtesë që mund të përmirësojë transparencën në fushën e financimit dhe burimet e financimit. Raportet e detajuara financiare të partisë i referohen periudhës deri në vitin 2022. Për dy vitet e fundit, këto të dhëna nuk janë përpunuar mjaftueshëm. Në pjesën e qendrës hulumtuese/analitike të partisë nuk ka raporte financiare për aktivitetet e as të dhëna për aktivitetet e kësaj qendre.

Raportet e partive tregojnë identitetin e donatorëve si dhe një pasqyrë të donacioneve individuale. Raportet financiare tregojnë si donacionet monetare ashtu edhe identitetin e donatorëve.

Nëse partia dëshiron të tregojë transparencë më të madhe financiare, duhet të publikojë më shumë të dhëna financiare sesa detyrimi i saj ligjor (buxheti vjetor i detajuar i partisë, revizioni i brendshëm i pavarur, identifikimi i qartë i donatorëve, etj.).

Disponueshmëria për publikun

Në shtyllën e disponueshmërisë për publikun, BDI tregon performancë të ndryshueshme. Një hap cilësor përpara është strategjia e komunikimit e partisë dhe diversifikimi i kanaleve të komunikimit (faqe interneti, FB, Instagram, Twitter, YouTube etj.). Megjithatë, faqja e BDI-së, edhe pse është e strukturuar mirë dhe estetikisht e këndshme, nuk përmban informacione të mjaftueshme për partinë. Nuk ka të dhëna për zyrtarë partiakë, deputetë apo kryetarë komunash, përveç atyre të kabinetit kryetarit. Gjithashtu, nuk ka lidhje direkte me strukturat e tjera horizontale të partisë (të rinjtë, komisioni për mundësi të barabarta, veteranët, etj.).

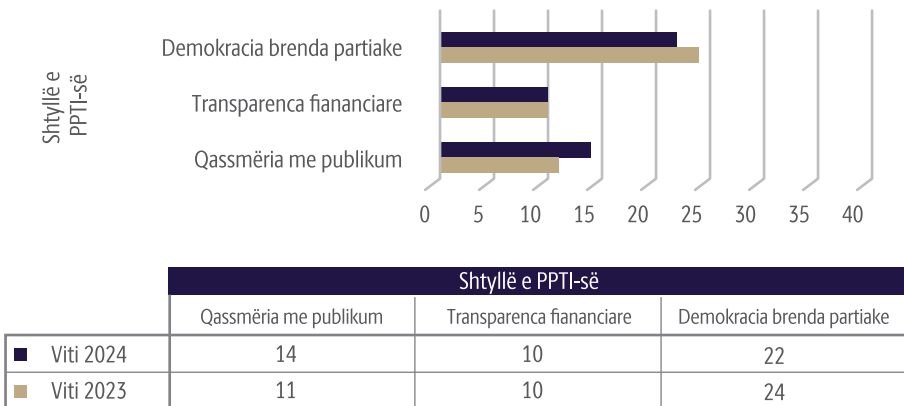
Sasia e të dhënave në faqen e internetit është e pamjaftueshme, disa pozicione janë plotësisht të zbrazëta dhe të paplotësuara (edhe pse ekzistojnë), prandaj mundësia e navigimit të lehtë mbetet e papërdorur. Mundësia për të lexuar në anglisht dhe në maqedonisht është për t'u mirëpritur, por këto lidhje nuk funksionojnë (edhe pse në vitet e kaluara kishte një sasi solide të të dhënave dhe informacioneve). Si përmbledhje, në këtë shtyllë, BDI-ja tregon një performancë relativisht modeste, megjithëse një pjesë e madhe e korrigjimeve dhe shtesave të mundshme janë relativisht të lehta për t'u zbatuar.

Partia liberal demokrate (LDP)

Në të dy anketat e PPTI-së (2023 dhe 2024), PLD tregon arritje të mira në tre shtyllat e demokracisë brendapartiake, transparencës financiare dhe marrëdhënieve me publikun. Përpjekjet për të mprehur imazhin ideologjik vazhdojnë të bëhen edhe gjatë kësaj periudhe. Në vitin 2022, për herë të parë në parti, përmes organeve të larta partiake, kryetare e partisë është zgjedhur një grua. Në vitin 2022 miratohet Statuti i ri i PLD-së. Është karakteristikë e PLD-së që ka struktura jashtëzakonisht të zhvilluara dhe aktive të rinisë dhe grave. Partia në vitin 2024 po e kryen relativisht mirë komunikimin e vendosur të brendshëm dhe të jashtëm me anëtarësinë, edhe pse publiku ishte dëshmitar i trazirave dhe shtresimeve të caktuara partiake pas disfatës elektorale në zgjedhjet parlamentare.

Grafiku më poshtë paraqet vizualisht rezultatet e matjes së PLD sipas shtyllave për 2023 dhe 2024.

Rezultate të ponderuara të PLD-së sipas shtyllave të PPTI-së dhe sipas vitit

Demokracia brendapartiake

Anët e forta të PLD-së në shtyllën e demokracisë brendapartiake janë ekuilibri e rëndësishëm gjinor në strukturat e partisë. Funkcionimi i pavarur, organizimi dhe veprimi i pavarur i organizatës rinore LiDem dhe organizatës së grave është gjithashtu i rëndësishëm për t'u theksuar. Fjalori i ndjeshëm ndaj gjinisë në statutin e ri është një rifreskim i mirë që inkurajon një narrativë të ndryshme në skenën politike maqedonase. Kodi i sjelljes etike të anëtarëve të partisë është përgatitur, por nuk është miratuar nga Këshilli qendror. Komisionet e ekspertëve të partisë, të cilat quhen këshilla në PLD, janë krijuar dhe janë të disponueshme në faqen e internetit. Partia liberal demokrate ofron hapësirë për komunitetet e marginalizuara (personat me aftësi të kufizuara, komuniteti LGBT). Në planin afatgjatë, PLD mund të fokusohet në organizimin e zgjedhjeve të drejtpërdrejta brendapartiake për poste të larta partiake në nivel lokal dhe qendror, si dhe zgjedhje për kryetar me disa kandidatë.

Transparenca financiare

Edhe në vitin 2024, mbetet praktika e ndarjes së raporteve të rregullta vjetore financiare. PLD nuk është sanksionuar deri më tani për mospërputhje financiare. Në faqen e internetit është vendosur një seksion transparence, i cili përmban raportet financiare vjetore dhe informacionin e kontaktit për informim publik. Përmirësim në këtë pjesë të vitit 2023 është arritur në seksionin e vendosjes të listave anketuese të zyrtarëve të lartë partiakë në faqen e internetit. Në vitin 2023 nuk ka të dhëna për informim publik, ndërsa tani ka një seksion transparence në faqen e internetit që përmban informacione të detajuara kontakti për informim publik. Megjithatë, pasqyrat financiare mbeten ende pa një prezantim të qartë të donatorëve. Kështu, këto të dhëna në raportin financiar për vitin 2023 gjenden në zërin gjenerik "Të ardhura nga anëtarësimi, dhuratat dhe donacionet dhe të ardhurat nga burime të tjera".

Disponueshmëria për publikun

Faqja e internetit e partisë ka vend për përmirësime të rëndësishme në drejtim të dizajnit, dukshmërisë dhe disponueshmërisë së informacionit. Në kuadër të kësaj shtylle, PLD-ja në vitin 2024 ka arritur indikatorë të rëndësishëm që janë vendosur si sfidë në vitin 2023. Në ballinë të faqes së internetit ka një hapësirë ku çdo i interesuar mund të bëjë një koment apo sugjerim në lidhje me platformën e programit të PLD-së, diçka që është një hap i rëndësishëm përpara në përdorimin e mjeteve elektronike për demokraci. Mungesa e biografive të anëtarëve të këshillit ekzekutiv të listuar në vitin 2023 është tejkaluar pjesërisht, por seksioni i anëtarëve të këshillit qendror nuk është përditësuar. Biografitë e anëtarëve të caktuar të këshillit ekzekutiv dhe nënkryetarëve janë të vendosura qartë dhe mjeshtërisht në faqen e internetit. Rregullat për punën e të rinjve dhe grave janë postuar në faqen e internetit, struktura organizative e forumit të grave është e vendosur qartë pa informacion të detajuar, por struktura organizative për të rinjtë ende mungon. Moduli i kërkimit, i cili gjithashtu mungonte në vitin 2023, është instaluar funksionalisht në faqen e internetit. Janë vendosur edhe adresat e emailit si kontakt për kryetarin e partisë dhe sekretarin e përgjithshëm. Megjithatë, faqja e internetit kërkon navigim më të qartë dhe një dizajn të përmirësuar dhe më funksional. Nuk ka asnjë mundësi për të lexuar në gjuhë të tjera, anglisht dhe/ose shqip.

Partia e re socialdemokrate (PRSD)

Në vitin 2024, PRSD arrin disa përmirësime në treguesit përkatës që janë të rëndësishëm për përmirësimin e performancës që përmban të treja shtyllat.

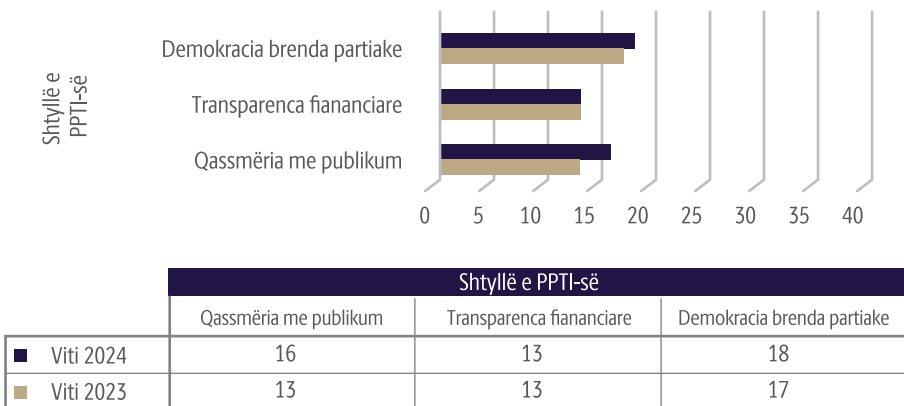
Në përgjithësi, vlerësimi i treguesve nga ky hulumtim dhe pikëzimi përkatës tregon nevojën për punë të vazhdueshme mbi treguesit dhe përmirësimin e tyre në drejtim të qëndrueshmërisë dhe zhvillimit të demokracisë brendapartiake, transparencës financiare dhe marrëdhënieve me publikun.

PRSD ka procedura të vendosura mirë dhe të zhvilluara të brendshme dhe të jashtme dhe komunikim ndërveprues me anëtarësinë që duhet të mirëmbahen dhe përmirësohen vazhdimisht. Partia ka struktura aktive horizontale të të rinjve dhe grave me dokumente të veçanta statutore të miratuara dhe strukturë organizative.

Si një parti relativisht e vogël me origjinë socialdemokratike, PRSD bën përpjekje për të mprehur imazhin e vet ideologjik duke ofruar politika autentike socialdemokrate dhe një program të zhvilluar pune. Një fokus i veçantë i partisë ka për qëllim krijimin e politikave publike lidhur me të drejtat e punës dhe të drejtat sociale.

Grafiku më poshtë paraqet vizualisht rezultatet e matjes së PRSD sipas shtyllave për vitet 2023 dhe 2024.

Rezultate të ponderuara të PRSD-së sipas shtyllave të PPTI-së dhe sipas vitit

Demokracia brendapartiake

Pikat e forta që janë karakteristike për PRSD-në në funksionimin e organizatës partiake kanë të bëjnë me: kufizimin e mandatit të çdo kryetari në dy mandate, mundësinë e krijimit të “fraksioneve” joformale dhe përfaqësimin relativisht të mirë të grave në parti. Këto janë hapa të rëndësishëm drejt vendosjes së standardeve më të larta demokratike në Republikën e Maqedonisë së Veriut dhe në rajon.

Rekomandimet e përfshira në raportin e vitit të kaluar janë pranuar në masë të madhe dhe janë përpunuar nga PRSD gjatë vitit 2024. Është duke u zhvilluar kodi i etikës për personat e zgjedhur dhe të emëruar në organet e partisë. Komisionet e ekspertëve, të cilat në vitin 2023 nuk ishin të disponueshme për publikun në faqen e internetit, u publikuan në faqen e internetit në vitin 2024, gjë që rrit dukshmërinë e fushave të synuara në krijimin e politikave dhe vlerave publike. Përfaqësimi i mirë në përqindje i grave në strukturat partiake në vitin 2024 vazhdon të jetë një vlerë e vazhdueshme që PRSD-ja e vlerëson. Këshilli qëndror po rrit dinamikën e mbledhjeve, e cila në raportin e vitit 2023 ishte një herë në tre muaj (tremujor), në vitin 2024 mbledhjet do të zhvillohen një herë në dy muaj.

Një sfidë për PRSD-në është vendosja e komunikimit të rregullt interaktiv me të gjitha strukturat horizontale dhe vertikale të partisë nëpërmjet përdorimit të mjeteve inovative online (votimi elektronik, anketat online) të e-demokracisë. Ky rekomandim është një përfitim i shumëanshëm si për demokracinë e brendshme partiake ashtu edhe për marrëdhëniet me publikun.

Transparenca financiare

Në shtyllën e dytë të transparencës financiare, PRSD-ja ka shënuar rezultate të mira për shkak të vendosjes së dukshme dhe të qartë të raporteve financiare të partisë në faqen e internetit, të publikuara rregullisht që nga viti 2015. Është përbushur detyrimi ligjor për publikimin e të dhënave financiare për partinë, PRSD-ja asnjëherë nuk është sanksionuar për lëshime financiare.

Në vitin 2024, avancohet transparenca financiare duke vendosur fletë anketuese për kryetarin, të gjithë nënkryetarët, sekretarin gjeneral dhe sekretarët organizativ si dhe sekretarin për bashkëpunim ndërkombëtar, rekomandim i PPTI-së në vitin 2023. Për sa i përket transparencës më të madhe për anëtarësimin, arritja e këtij qëllimi nuk është realizuar sepse është e vështirë të mblidhen mjete për anëtarësimin në përgjithësi. Një llogari bankare e veçantë për organizatat e grave dhe rinisë ose mundësimi i një modaliteti për pavarësi më të madhe financiare është ende një sfidë që PRSD do të synojë të arrijë. Raportet nga Enti shtetëror për revizion janë bashkangjitur qartë në seksionin e transparencës në faqen e internetit të PRSD.

Disponueshmëria për publikun

Kjo shtyllë tregon performancë të lartë edhe në vitin 2023 dhe në vitin 2024 është përmirësuar më tej. Edhe pse PRSD është një parti me burime të kufizuara, faja e internetit është e dizajnuar mirë, plot informacion dhe dukshmëri. Në bashkëpunim me shoqatën “Inkluziva nga Kumanova”, qasja ofrohet përmes një fonti të veçantë në ueb faqen e PRSD-së për personat me aftësi të kufizuara. Seksioni “transparenca” vazhdon të përditësohet rregullisht dhe tërësisht. Një faqe interneti ose një seksion i veçantë në anglisht dhe shqip nuk u arrit si qëllim për shkak të burimeve të kufizuara. Qendra për konferencë për shtyp e faqes së internetit ruan një nivel të lartë shikueshmërie dhe përditësimi me informacione të reja edhe këtë vit.

Sipas rekomandimeve të raportit në vitin 2023 PRSD arriti një prani më të madhe në rrjetet sociale jo vetëm në Facebook, por edhe në një faqe përkatëse në Instagram. Përveç kësaj, në faqen e internetit është instaluar një modul kërkimi, i cili ka munguar në vitin 2023 dhe kjo mundëson shikueshmëri dhe disponueshmëri më të madhe të informacionit. Treguesit e avancuar nga viti 2023 janë edhe në lidhje me publikimin e adresave elektronike të të gjithë anëtarëve të këshillit ekzekutiv. Në vitin 2023 mungonte një organogram i partisë i publikuar, tani në vitin 2024 organogrami i partisë është i disponueshëm në faqen e internetit të partisë. Në vitin 2024, faqja e internetit në seksionin e anëtarëve të Këshillit ekzekutiv pasurohet me biografi individuale për çdo anëtar.

Lidhja socialdemokrate e Maqedonisë (LSDM)

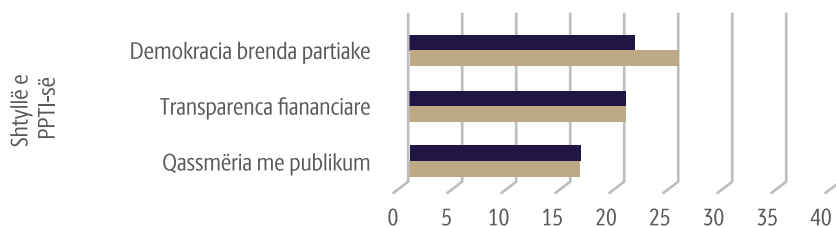
LSDM ka procedura të vendosura dhe të zhvilluara të brendshme dhe të jashtme, si dhe një jetë energjike brendapartiake me struktura aktive horizontale (të rinj, gra, komisione ekspertësh). Në vitin 2021, partia miratoi një statut të ri, të ngjashëm në formë dhe përmbajtje me partitë socialdemokrate nga vendet anëtare të BE-së, i cili përfshin dispozita më të avancuara për veprimtarinë e partisë. Gjithashtu, LSDM është partia e parë politike në Maqedoninë e Veriut që prezantoi zgjedhje të drejtpërdrejta të brendshme partiake për zgjedhjen e kryetarit (një person - një votë).

Megjithatë, periudha relativisht e gjatë e tranzicionit nga lidhshipi i mëparshëm në atë aktual në vitin 2024 (pa dorëheqjen e organeve të zgjedhura partiake apo zyrtarëve partiakë), e cila përkoi edhe me periudhën e matjes së PPTI-së, de facto uli performancën e LSDM-së në pjesën e demokracisë brendapartiake.

Ka vend për progres në secilën nga tre shtyllat që janë pjesë e këtij hulumtimi, ndërkohë që praktikat dhe aktet e reja të mira të partisë (Kodi i etikës, rritja e transparencës financiare, zgjedhjet e drejtpërdrejta të brendshme partiake, etj.) duhet të kalojnë testin e kohës.

Grafiku më poshtë paraqet vizualisht rezultatet e matjes së LSDM-së sipas shtyllave për vitet 2023 dhe 2024.

Rezultate të ponderuara të LSDM-së sipas shtyllave të PPTI-së dhe sipas vitit

		Shtyllë e PPTI-së		
		Qassmëria me publikum	Transparenca financiare	Demokracia brenda partiake
■	Viti 2024	16	20	21
■	Viti 2023	16	20	25

Demokracia brendapartiake

Në raport me hulumtimin e mëparshëm të PPTI-së në vitin 2023, në vitin 2024 LSDM-ja tregon rënie relative të shtyllës së demokracisë brendapartiake. Kjo është kryesisht për shkak të periudhës së tranzicionit të udhëheqjes së re, disa muajve të organeve të pazgjedhura partiake, zvogëlimit të frekuencës së mbledhjeve partiake, zgjedhjeve të kryesisë së re në organizatën rinore të RSDM-së, si dhe natyrës relative kufizuese të statutit të ri në lidhje me autonominë e organizatave komunale.

Në nëntor 2024 u mbajt kongresi i shumëpritur i LSDM-së, ku u zgjodhën organet ekzekutive dhe qendrore të partisë, si dhe u shpall thirrje e hapur për vetëkandidim të kryetarëve të organizatave komunale dhe për kryetar të qytetit të Shkupit. Pritet që LSDM në periudhën e ardhshme të stabilizojë strukturat e veta horizontale dhe vertikale.

Zgjedhjet e drejtpërdrejta brendapartiake, tashmë në përsëritjen e tyre të tretë, tregojnë një praktikë të vendosur pozitive të demokracisë brendapartiake. Megjithëse zgjedhjet u kontestuan pjesërisht nga disa prej kandidatëve, ato përsëri u mbajtën dhe të japin përshtypjen e demokracisë brendapartiake.

Në anën tjetër, statuti i LSDM-së është relativisht kufizues për të mundësuar autonomi më të gjerë të strukturave vertikale të partisë (në radhë të parë të organizatave komunale), sepse kryetari i partisë ka të drejtë të emërojë dhe shkarkojë kryetarët e organizatave komunale.

Për sa i përket përfaqësimit të grave në strukturat partiake, përfaqësimi i tyre është tradicionalisht i lartë me mbi 45% në strukturat partiake. Sa i përket grupit parlamentar të LSDM-së, përbërja aktuale parlamentare tregon rënie të përfaqësimit të deputeteve femra (nga 15 deputete, vetëm 5 janë gra).

Në vitin 2021, LSDM miratoi Kodeksin për sjellje etike. Ai është një shembull pozitiv në organizimin partiak, dhe një dokument i rrallë i pranishëm në parti të tjera nga shteti dhe rajoni. Kodi duhet të vazhdojë të zbatohet edhe në të ardhmen të përfaqësojë një dokument kryesorë partiak për (vetë) rregullimin e marrëdhënieve brenda partisë.

Komisionet e ekspertëve të partisë janë të zhvilluara mirë dhe luajnë një rol aktiv në krijimin e politikave partiake.

Qendra analitike e LSDM-së është në funksion dhe pritet të kontribuojë në krijimin më të mirë të politikave partiake.

Transparenca financiare

Në fushën e transparencës financiare dhe disponueshmërisë për publikun, rezultatet e matjeve në vitin 2024 mbeten pothuajse identike me ato të vitit 2023. LSDM ka zhvilluar procedura për punë financiare dhe rregullisht dorëzon raporte tek organet kompetente shtetërore. Të gjitha raportet financiare, si dhe raportet nga zgjedhjet e fundit parlamentare dhe lokale, janë të publikuara në faqen e LSDM-së. Gjithashtu, seksioni i Internetit për informimin e publikut është i qartë dhe i zhvilluar mirë. Mbledhja e kuotave të anëtarësimit, edhe pse qëndron si detyrim ligjor, nuk publikohet mjaftueshëm.

Është e dëshirueshme që partia të publikojë pyetësorët e zyrtarëve më të lartë të partisë në faqen e saj, aq më tepër që ka një kryesi të re dhe anëtarë të kryesisë që nuk kanë qenë në poste ekzekutive më parë. Partia nuk i ka publikuar në faqen e internetit pasqyrat financiare para vitit 2021.

Disponueshmëria për publikun

Në shtyllën e disponueshmërisë për publikun, LSDM tregon rezultate të mira identike me matjen e bërë në vitin 2023. Kjo është kryesisht për shkak të strategjisë gjithëpërfshirëse të komunikimit partiak, diversifikimit të kanaleve të komunikimit (FB, Instagram, Twitter, YouTube, etj.), si dhe një faqe zyrtare të pasur me informacione dhe lajme.

Është për t'u përhëndetur që ueb-faqja e LSDM-së është e mbushur me qëndrime programore dhe ideologjike të partisë, si aktuale ashtu edhe të lidërshipeve të mëparshme.

Qasja më e madhe dhe më e dukshme te zyrtarët e lartë të partisë (adresa e emailit të kontaktit, telefoni, etj.) mund të përmirësojë më tej komunikimin me anëtarësinë dhe median.

Seksioni "Informacione të karakteri publik" është gjithashtu i ndarë mirë, i qartë dhe me shumë informacione dhe qasje në informacione të karakterit publik.

Ekziston një version i faqes të internetit në gjuhën shqipe dhe është një hap i madh cilësor, ndërkohë që nuk ka asnjë informacion në anglisht.

Publikimi i anëtarëve të komisioneve të ekspertëve, si dhe i biografive të tyre, do të kontribuonte më tej në një dukshmëri më të madhe të aktiviteteve partiake.

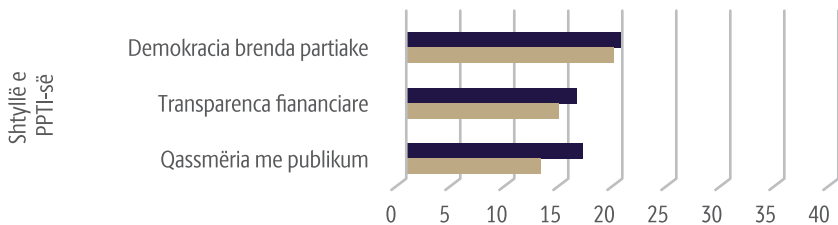
Përkundër përpjekjeve parimore të partisë, faqja e internetit e LSDM-së ende nuk ka mundësi për qasje për personat me aftësi të kufizuara.

Performanca përmbledhëse e partive politike “të matshme”

Megjithëse qëllimi i PPTI-së është të monitorojë performancën individuale të partive politike në një periudhë të caktuar kohore, përmes përsëritjeve periodike të matjeve dhe zakonisht në nivel vjetor, të dhënat për partitë politike që mund të maten na japin mundësinë që gjithashtu ti vlerësojmë performancat e tyre kolektive.

Grafiku i mëposhtëm paraqet vizualisht mesataren e rezultateve të matjes së të ashtuquajturave parti politike të matshme sipas shtyllave për vitin 2023 dhe 2024. Ajo që mund të vërehet është se, në përmbledhje, partitë politike në përgjithësi arrijnë gjysmën e numrit të përgjithshëm të pikëve në nivel shtylle. Kjo do të thotë se palët kanë shumë mundësi dhe hapësirë për të vazhduar përmirësimin në mënyrë që të arrijnë një nivel solid dhe të avancuar të performancës në secilën nga shtyllat. Është e dukshme se në përmbledhje, partitë politike kanë arritur progresin më të madh në aspektin e qasshmërisë për publikun dhe më të voglin, pothuajse të pavërejtur, në aspektin e demokracisë brenda partiake.

Mesatarja e rezultateve të noderuara sipas shtyllave të PPTI-së për shtatë parti politike

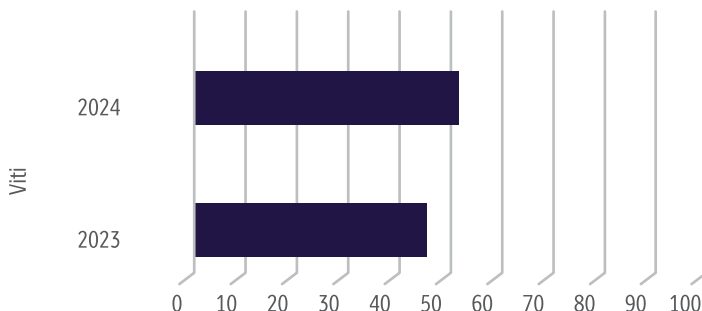

	Shtyllë e PPTI-së		
	Qassmëria me publikum	Transparenca fianciare	Demokracia brenda partiake
■ Viti 2024	16,14	15,71	19,86
■ Viti 2023	12,43	14	19,14

Grafiku i mëposhtëm paraqet vizualisht mesataren e përgjithshme të rezultateve të matjes së të ashtuquajturave parti politike të matshme për vitin 2023 dhe 2024. Si në nivel shtyllash, ashtu edhe në përgjithësi, edhe këtë vit, krahasuar me vitin e kaluar, vërehet një përmirësim modest i performancës së përgjithshme të partive politike. Si në nivel shtyllash ashtu edhe në nivel të indeksit të përgjithshëm, partitë politike në përgjithësi arrijnë gjysmën e numrit të përgjithshëm të pikëve.

Mesatarja e PPTI-së nga rezultatet e ponderuara sipas vitit për shtatë parti politike

	Viti	
	2023	2024
■ Mesatarja e PPTI-së	45,57	52,14

ALEANCA PËR SHQIPTARËT (AA)

Kufizimet metodologjike

Për arsye objektive, matja tradicionale në kuadër të PPTI për Aleancën për shqiptarët (AA) është lënë jashtë këtij raporti. Siç dihet, Aleanca për shqiptarët kaloi një periudhë të trazuar në vitin 2024 (e ndarë në dy krahë, njëri i Zijadin Selës dhe tjetri i Arben Taravarit) dhe në pritje të përfundimit të procesit gjyqësor, shumica e treguesve që përmban PPTI ishin jo të përshtatshëm për matje të besueshme. Megjithatë, në këtë raport vëmë re disa aspekte që janë të rëndësishme për transparencën e partive politike. Për të respektuar rrethanat e krijuara, PPTI do të prezantojë situatat në të dy krahët e AA-së, por duhet theksuar se për shkak të pretendimeve të të dy krahëve për t'iu referuar të njëjtit statut dhe të njëjtës së kaluar deri pak muaj më parë, dallimi i aktiviteteve dhe veprimeve të tyre nga aspekti formal është jashtëzakonisht i vështirë.

PPTI i trajton të dy krahët e kësaj partie si dy subjekte të të njëjtit entitet politik, deri në zgjidhjen ligjore të marrëdhënieve të tyre të ndërsjella. Rrjedhimisht, vlerësimet e paraqitura në këtë raport marrin parasysh situatat formale dhe praktike të ndodhura pas përçarjes së Aleancës për shqiptarët, me synimin më të mirë që procesi i demokratizimit në të dy krahët të vazhdojë të mbështetet pavarësisht nga përçarja e brendshme që ka rezultuar.

Demokracia brendapartiake

Aleanca për shqiptarët ka një statut partiak modern. Në formë dhe përmbajtje është i ngjashëm me statutet e partive të qendrës së djathtë në demokracitë evropiane dhe ofron mundësinë e një demokracie të brendshme më të gjerë. Megjithatë, zbatimi i dispozitave statutores, veçanërisht lidhur me komunikimin e brendshëm në parti, si dhe procedurat demokratike brendapartiake, mbetet për të kaluar testin e kohës. Epilogu i ndarjes aktuale të brendshme sigurisht që do të jetë një lloj mësimi i nxjerrë në drejtim të ndërtimit të demokracisë brendapartiake.

Në këtë drejtim, AA mbetet një nga të paktat parti që legjitimon ekzistencën e fraksioneve në statutin e saj. Ngjarjet e fundit që rezultuan në ndarje të brendshme sigurisht që sfidojnë këtë pikë statutores, por ekzistenca e një mundësie të tillë i hap rrugën zhvillimit të demokracisë brendapartiake në afat të gjatë. Niveli i tolerancës ndaj kolegëve partiakë të krahut tjetër, ndaj të cilëve rrallëherë shprehet një qëndrim negativ, por edhe kur bëhet, vërehet një dozë e dukshme vëmendjeje, është një ilustrim i mirë i kulturës politike që është ndërtuar në këtë parti.

Vlen të theksohet se statuti i partisë (i miratuar në dhjetor 2022 dhe ende i pranuar nga të dy krahët) mundëson një gamë të gjerë të komunikimit brendapartiak, veprim të lirë të anëtarëve brenda politikës së përgjithshme të partisë, si dhe struktura të zhvilluara vertikale partiake (dega, nëndega, degët e Këshillit të Shkupit, këshillat në vendvotime etj.). Por në të njëjtën kohë duhet theksuar se si pasojë e përçarjes, të gjitha këto marrëdhënie brenda partisë po kalojnë në një proces të riorganizimit.

Mirëpo, duke pasur parasysh rrethanat e krijuara rishtazi, respektivisht ndarjen e partisë që është në proces zgjidhjeje gjyqësore, e aq më tepër duke pasur parasysh faktin se të dy krahët e përfaqësuar nga Ziadin Sela, respektivisht nga Arben Taravari, qeverisen sipas të njëjtit statut. të njëjtat kanale të komunikimit publik respektivisht e njëjta faqe interneti, por edhe një llogari bankare, vlerësimi sipas treguesve të Indeksit të transparencës së partive politike (PPTI), është jashtëzakonisht kompleks.

Një element shtesë që e ndërlikon këtë situatë është fakti se gjatë zbatimit të këtij projekti për përforsimin e transparencës dhe demokracisë së brendshme partiake u mbyll faqja e internetit e partisë, gjë që e bën të pavlefshme paraqitjen e treguesve që lidhen me funksionimin e partisë të pasqyruara në faqen e internetit. Kjo e bën të pamundur verifikimin e të dhënave të informacionit të disponueshëm publik në lidhje me aktivitetet partiake dhe demokracinë e brendshme partiake, operacionet financiare, si dhe disponueshmërinë e informacionit për publikun e gjerë.

a) Aleanca për shqiptarët (krahu i Zijadin Selës)

Nga të dhënat e mbledhura para këtyre zhvillimeve të fundit, mund të konstatohet se krahu i Zijadin Selës ka ruajtur modelin e funksionimit të brendshëm të partisë dhe madje po përpiket të bëjë hapa pozitivë në kuadrin e parametrave të Indeksit për transparencë. Aktiviteti i shtuar vjen para së gjithash për faktin se gjatë këtij viti ka pasur zgjedhje presidenciale dhe parlamentare, por këto ndryshime janë ende të vogla. Megjithatë, nga 57 pikë gjithsej në vitin 2023, kur partia ishte bashkuar, analiza e krahut të Selës tregon se tani ka 64 pikë (nga gjithsej 139 ose mesatarisht 46.06%) ose në indeksin e përgjithshëm për komponentën e demokracisë brendapartiake ka gjithsej 46 pikë.

b) Aleanca për shqiptarët (krahu i Arben Taravarit)

Nga të dhënat e mbledhura para këtyre zhvillimeve të fundit, mund të konstatohet se, sikurse krahu i Zijadin Selës, edhe krahu i Arben Taravarit ka ruajtur modelin e brendshëm të funksionimit të partisë dhe madje po përpiket të bëjë hapa pozitivë në kuadrin e parametrave të Indeksit për transparencë. Pjesëmarrja në qeveri sigurisht që ndikoi në rritjen e aktivitetit të kuadrove të tyre më të shquar. Ngjashëm me krahun e Zijadin Selës, nga gjithsej 57 pikë në vitin 2023, kur partia ishte bashkuar, krahu i Taravarit regjistroi 66 pikë nga gjithsej 139 ose mesatarisht 47.48% ose në indeksin e përgjithshëm për komponentën demokraci brendapartiake është 47 pikë (një pikë më shumë nga krahu i Selës, si rezultat i aktivitetit më të madh të ekipeve të ekspertëve, ndoshta për shkak të angazhimit në Qeveri).

Shënime konkrete në pjesën e demokracisë brendapartiake për të dy krahët e AA:

- ✎ Edhe pse statusi partiak i anëtarëve të saj mbetet për t'u sqaruar pas përfundimit të procesit gjyqësor, ruhet autonomia e organeve lokale të partisë dhe po punohet për konsolidimin e bazës partiake.
- ✎ Mundësia e degëve lokale për të ndikuar në politikat e udhëheqjes qendrore duket të jetë në një nivel solid dhe kjo është veçanërisht e vërtetë për Forumet rinore, të cilët janë të vetëdijshëm për nevojën për autonomi më të madhe dhe ekuilibër më të madh gjinor.
- ✎ Seksionet e grave (Asambleja e grave) në kuadër të të dy krahëve janë relativisht joaktive, por

vërehet një rritje e caktuar në dinamikën e disa anëtarëve të këtij seksioni, të cilët mund të sjellin ndryshime pozitive. Barazia gjinore gjithashtu mbetet një çështje e hapur dhe është në nivel jo të kënaqshëm.

- Përfaqësimi i grave në strukturat partiake të AA-së si dhe në parlament është në nivel të pakënaqshëm (nga 4 deputete të krahut të Selës, vetëm një është grua, nga 5 deputete të krahut të Taravarit, vetëm një është një grua).
- Akademia e AA-së me ekspertë, intelektualë dhe akademikë mbetet prioritet i lartë nga të dyja palët, por fati i këtij organi mbetet i paqartë në pritje të përfundimit të procesit gjyqësor.
- Pjesëmarrja e krahut të Taravarit në Qeveri ka hapur hapësirë për angazhim më të madh të anëtarëve të rinj të partisë dhe mbetet të shihet se si do të zhvillohet kjo në të ardhmen.

Transparenca financiare

Përsa i përket shtyllës së Transparencës financiare, krahu i Arben Taravarit, i cili zotëron llogarinë bankare të partisë, mund të konsiderohet se ka më shumë përgjegjësi për punën financiare, por performanca financiare e të dy krahëve mund të vlerësohet kryesisht për periudhën kur partia ishte e pandarë sepse, pak kohë më pas u mbyll faqja e internetit, duke e bërë të pamundur ndjekjen e informacionit të disponueshëm publikisht. Megjithatë, mund të konsiderohet se praktikrat që zbatoheshin në AA zbatoheshin për të dy krahët sepse para ndarjes personeli i të dy krahëve udhëhiqej nga të njëjtat parime. Dallimi i vetëm është në pikën që i referohet raportit financiar për zgjedhjet e kaluara presidenciale dhe parlamentare në të cilat krahu i Selës nuk kishte më llogarinë e tij, ndërsa pjesa tjetër e pikave që mbulojnë periudhën e përbashkët mund të konsiderohen të përbashkëta. Këtë e vërtetojnë edhe bisedat e veçanta me të dy krahët e AA, të cilat tregojnë rezultate thuajse të njëjta.

Në përmbledhje, të dy krahët kanë një nivel relativisht të lartë të të kuptuarit të rëndësisë së transparencës së funksionimit financiar të partisë dhe se këto praktika do të vazhdojnë të përmirësohen pas zgjidhjes së mosmarrëveshjes së legjitimitetit të partisë. Pra, krahu i Taravarit shënon 38 nga 79 pikë në total, mesatarisht 48.10% ose 48 pikë indeksi peshë të këtij kriteri në raport me të gjithë indeksin. Ndërsa krahu i Ziyadin Selës shënon 36 nga gjithsej 79 pikë, mesatarisht 45.57% ose 46 pikë indeksi peshë të këtij kriteri në raport me të gjithë indeksin.

Disponueshmëria për publikun

Pas ndarjes mes dy krahëve të AA, faqja e internetit ishte në dispozicion të krahut të Selës, por në kohën e këtij hulumtimi, faqja e internetit u mbyll për shkak të faturave të papaguara ndaj ofruesit. Megjithatë, në momentin e monitorimit të kësaj faqeje të internetit, respektivisht para mbylljes së saj, u konstatuan mangësi serioze si rezultat i faktorëve të jashtëm (virus kompjuterik ose ndoshta ndërhyrje me qëllim të keq të jashtëm).

Në shtyllën e marrëdhënieve me publikun/ disponueshmërisë për publikun, AA tregon një performancë relativisht modeste. Kjo është kryesisht për shkak të faqes së internetit të pa përditësuar, e cila, pavarësisht vërejtjeve të mëparshme nga studiuesit, ende nuk ka përparim. Kjo reflektohet edhe në vlerësimin, i cili në këtë cikël është edhe më i ulët se ai i mëparshmi, ndonëse edhe vetë vlerësimi është i diskutueshëm duke qenë se faqja është jashtë funksionit.

Përderisa ishte funksionale, përveç shqipes, kishte materiale edhe në gjuhën maqedonase dhe angleze, ndonëse këto pjesë ishin të mbushura keq, shpesh jofunksionale. Prandaj, pikëzimi në këtë kolonë duhet të pranohet me kusht, veçanërisht pasi faqja është e mbyllur. Nga gjithsej 99 pikë të mundshme, disponueshmëria për publikun është vlerësuar me 21 pikë (mesatarisht 21.21%), pra 21 pikë për indeksin e peshës të përgjithshme për këtë kriter.

Është e rëndësishme të theksohet se të dy krahët komunikojnë kryesisht përmes rrjeteve sociale, por as ajo pjesë nuk është e organizuar siç duhet.

Duke qenë se pritet që të dy krahët e partisë në kohën e duhur të hapin faqet e tyre të internetit, treguesit që janë pjesë e këtij instrumenti për vlerësim për të përmirësuar transparencën e partive politike, mund të shërbejnë si një udhërrëfyes i shkëlqyer për krijimin e një transparence dhe faqe të internetit që është e lehtë për t'u kuptuar.

ZNAM dhe Lëvizja demokratike

Dy parti të tjera politike fillimisht ishin planifikuar për t'u përfshirë në Indeksin e transparencës së partive politike 2024 (PPTI). Bëhet fjalë për lëvizjen ZNAM - për Maqedoninë tonë (kryetari Maksim Dimitrievski) dhe Lëvizja demokratike (kryetari Izet Mexhiti). Duke bërë një skanim fillestar të kushteve dhe organizimit aktual organizativ të këtyre dy partive, ekipi hulumtues vendosi t'i lërë këto parti jashtë matjes së PPTI-së të këtij viti.

Në fakt, të dyja partitë janë themeluar në tetor të vitit 2023, prandaj vetëm një vit ekzistencë në skenën politike ka rezultuar si periudhë e pamjaftueshme për matje efektive të transparencës dhe veprimit brendapartiak të tyre. Të dyja palët ende janë duke zhvilluar strukturat e tyre horizontale dhe vertikale dhe seksionet e grave dhe të rinjve ende nuk janë kompletuar, si dhe ka mbulim të pamjaftueshëm të organizatave komunale dhe procedurave të brendshme të elaboruara. Transparenca financiare, nga ana tjetër, është një mjet që kërkon rregullsi më të madhe në matje (më shumë vite të ekzistencës së partisë politike, më shumë cikle zgjedhore, etj.) dhe nga ky aspekt do të ishte e papërshtatshme matja e këtyre dy partive. Në fushën e disponueshmërisë për publikun, të dyja palët tregojnë sinjale se është thelbësisht e rëndësishme për ta. Të dyja palët kanë faqe interneti të përcaktuara mirë, megjithëse janë ende të pakta me informacione dhe koha do të tregojë se deri në çfarë mase do të duan dhe do të kenë kapacitet për të mbindërtuar këto themele.

Megjithatë, si ZNAM ashtu edhe Lëvizjes demokratike iu ofrua të njihen me PTTI-në, të studiojnë indikatorët dhe mundësisht t'i përdorin ata si një lloj doracaku apo udhërrëfyes për të krijuar një parti politike transparente dhe të përgjegjshme. Të dyja palët ishin pjesë e procesit të mentorimit që kaluan palët e tjera në vitin 2024.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Në demokracitë e zhvilluara, partitë prirën të jenë më të hapura ndaj publikut dhe anëtarëve të tyre dhe ndaj respektimit më të madh për ligjet që rregullojnë aktivitetet e tyre. Edhe pse në Bashkimin Evropian nuk ka një model të unifikuar për mënyrën sesi partitë politike duhet të sillen, standardet dhe praktikrat e shoqëruara me legjislacion të fortë i bëjnë partitë politike më transparente dhe të përgjegjshme. Nga ana tjetër, partitë politike rrallëherë tregojnë gatishmëri dhe nxitje për reforma nga brenda. Megjithatë, niveli i konsiderueshëm i zhgënjimit dhe cinizmit të qytetarëve në lidhje me proceset politike thekson nevojën që partitë politike të hapen dhe të jenë më transparente dhe të përgjegjshme, ndaj anëtarëve të tyre dhe ndaj publikut të gjerë.

Në Republikën e Maqedonisë së Veriut, komoditeti në funksionimin e partive politike përballet me një sfidë të dyfishtë, të jashtme dhe të brendshme. Sfidat e jashtme qëndron në ambicien e shtetit dhe angazhimet deklarative të të gjitha partive politike se Republika e Maqedonisë së Veriut duhet të jetë pjesë e BE-së, duke u zotuar kështu të respektojë disa standarde demokratike, ndër të cilat transparenca dhe llogaridhënia janë më të rëndësishmet për partitë politike. Sfidat e brendshme lidhet me zhgënjimin e gjerë të qytetarëve me mënyrën e funksionimit të partive politike, e cila, nga ana tjetër, rezultojnë në cinizëm, abstenim nga votimi dhe sjellje antisistemore (protesta, mbështetje për partitë radikale, trazira civile, etj.). Për shkak të këtyre sfidave, partitë politike janë disi të detyruara të ndryshojnë veten. Dhe ata po ndryshojnë, megjithëse me një ritëm të pabarabartë. Disa nga këto ndryshime mund të duken të jenë thjesht kozmetike, por disa parti po bëjnë ndryshime të rëndësishme për të forcuar legjitimitetin e tyre. Ky është një proces që duhet të vazhdojë dhe të përmirësohet vazhdimisht, deri në vendosjen e atyre standardeve dhe praktikave që pasqyrojnë normat demokratike të nevojshme për një shoqëri të zhvilluar demokratike.

Gjatë vitit 2024, WFD organizoi tre ngjarje intensive mentorimi që rezultojnë nga indikatorët PPTI si dhe nga nevojat e partive politike për të përmirësuar praktikrat e tyre në fushën e demokracisë brendapartiake, përfaqësimit më të madh të grave në politikë dhe përdorimit të mjeteve digjitale dhe teknologjisë AI në punën e përditshme të partive. Në këto ngjarje mentoruese morën pjesë përfaqësues nga të gjitha partitë politike të përfshira në hulumtim dhe patën mundësinë të avancojnë njohuritë dhe praktikrat e tyre dhe t'i zbatojnë ato në përputhje me partitë. Rezultati i këtyre ngjarjeve mentoruese është i dukshëm tashmë në hulumtimin aktual dhe përmirësimi i disa indikatorëve dëshmon se shumica e palëve e morën seriozisht këtë detyrë. Në të ardhmen, WFD do të mundësojë këto aktivitete ose aktivitete të ngjashme me qëllim të përmirësimit të punës së partive politike në Maqedoninë e Veriut.

Duke u nisur nga vëzhgimet e mësipërme dhe të mbështetura nga të dhënat e nxjerra nga PPTI, mund të nxjerrim disa rekomandime:

- Aspektet e demokracisë brendapartiake duket se janë jetike për suksesin e partive, duke pasur parasysh se lidhjet ndërmjet zyrtarëve partiakë, anëtarëve të partisë, votuesve dhe qytetarëve rrjedhin kryesisht nga këto praktika. Strukturat horizontale të zhvilluara gjithnjë e më mirë, përmirësimi i komunikimit vertikal brenda partive, përmirësimi i procedurave brendapartiake për përzgjedhjen e zyrtarëve të lartë të partisë dhe konsultimi i gjerë me anëtarësinë në përgjithësi e bëjnë partinë dinamike dhe diskuton sfidat e reja, të aftë për të mbijetuar në kohë të vështira dhe në fund që të zgjidhet udhëheqje më e mirë dhe më e përgjegjshme.
- Përfaqësimi i grave në strukturat partiake në vitin 2024 mbetet një tendencë shqetësuese, megjithëse ka disa përmirësime në disa parti. Kjo është veçanërisht e rëndësishme në nivel të strukturave lokale partiake. Partitë tregojnë pak ndjeshmëri në përzgjedhjen e kryetarëve komunalë dhe kjo reflektohet edhe më tej në përzgjedhjen e kandidatëve për kryetarë komunash. Vendosja e kuotave partiake për gratë dhe të rinjtë, por mbi të gjitha rritja e ndërgjegjësimit për këtë problem mund të zbusë disi situatën në këtë drejtim. Një tendencë shqetësuese e mospërfaqësimit të grave në pozitë më të larta në nivel lokal i privon partitë nga një potencial dhe kapacitet të madh për të përmirësuar punën e partisë, madje edhe nga një sukses më të madh zgjedhor. Ky çekuilibër kompensohet disi me kuotat e vendosura në listat zgjedhore, por është i pamjaftueshëm, sepse në masë të madhe nuk reflektohet në strukturat e partive dhe shpesh partitë luajnë me këtë parim.
- Partitë politike duhet të rrisin ndërgjegjësimin e ulët për integrimin e personave me aftësi të kufizuara në strukturat partiake dhe/ose në listat zgjedhore.
- Vala e demokratizimit të partive politike (zgjedhje të drejtpërdrejta për kryetar të partisë, standarde të larta të autonomisë së strukturave partiake, llogaridhënie ndaj anëtarëve dhe publikut etj.) po bëhet standard evropian dhe partitë politike duhet të mendojnë ngadalë dhe me kujdes për këtë çështje, duke marrë parasysh kurthet e mundshme por edhe përfitimet e mëdha potenciale të njohura nga votuesit. Disa përpjekje fillestare në këtë fushë nga disa parti politike janë një shembull udhëzues që mund të ndiqet.
- Profilizimi më i mirë ideologjik, me parime ideologjike të përcaktuara qartë dhe të zbatuara, është çështje e zgjedhjes së secilës palë. Megjithatë, pozitë më të forta ideologjike shpesh nënkuptojnë një përmirësim të aktivizmit partiak dhe një jetëgjatësi të shtuar të partisë, madje edhe me çmimin e humbjes së një numri të caktuar votuesish (të papërcaktuar) në kurriz të përforsimit të bazës partiake.
- Transparenca financiare dhe përmirësimi i vazhdueshëm në këtë fushë nënkupton praktika më të mira financiare të brendshme të partive politike, më shumë kontroll nga poshtë lart të udhëheqjes së partisë (anëtarët e partisë, komiteti qendror, etj.) dhe në fund një imazh më i mirë publik i partive. Në planin afatgjatë, këto praktika të transparencës japin gjithmonë rezultate, ndërkohë që një kontroll më i madh publik i financave të partive mund të nënkuptojë përfundimisht rritjen e besimit të publikut dhe rezultate më të mira zgjedhore për vetë partitë.

- Nevojiten trajnime shtesë për transparencën financiare të partive dhe mënyrën e prezantimit të saj në publik në mënyrën më të përshtatshme. Raportet financiare të partive politike janë tepër të thjeshtuara dhe të varfëra në të dhëna, duke përbushur vetëm minimumin e kërkuar ligjor. Palët nuk gjejnë asnjë mënyrë apo nevojë për të shkuar përtej kërkesave bazë dhe në fushën e transparencës së avancuar mund të jenë shumë më të mira nëse angazhohen për publikun.
- Shtesat dhe përditësimet e vogla mund të përmirësojnë ndjeshëm imazhin e transparencës financiare të partive politike. Publikimi i anketave të zyrtarëve më të lartë (edhe pse janë në KSH-PK), publikimi i organogramit të partisë, vizibiliteti më i madh i anëtarësimit, zbërthimi i zërave për mëditje, paga për punonjësit, si dhe një detaj dhe prezantimi i qartë i donacioneve dhe borxheve të partisë janë vetëm pjesë e rekomandimeve për transparencë më të madhe.
- Mundësimi i praktikave dhe zhvillimi i modeleve për pavarësi më të madhe financiare të strukturave partiake horizontale (kryesisht për organizatat e grave dhe rinisë) paraqet një nxitje shtesë dhe një hap përpara në drejtim të transparencës së përgjithshme të partive.
- Në lidhje me marrëdhëniet me publikun, mënyra të reja dhe inovative për të arritur një gamë më të gjerë të votuesve potencialë, së bashku me qasjet standarde konservatore (fushata derë më derë, dilni për të votuar (GOTV), takime në komunë, etj.), do të thotë përmirësim i vazhdueshëm i perceptimit të partive politike dhe oferta më tërheqëse për votuesit.
- Duke informuar dhe drejtuar publikun, partitë kanë një gamë të gjerë aktivitetesh që mund të përmirësojnë ndjeshëm imazhin e tyre. Hapi i parë i domosdoshëm është një faqe interneti pa të meta dhe e përditësuar çdo ditë/javore.
- Partitë mund të përfitojnë shumë nëse futin kanale të brendshme të komunikimit digjital: anketa online, votim elektronik, komunikim ditor me anëtarësinë dhe degët për çështje me interes për anëtarësinë, konsultime me votuesit dhe anëtarët e partisë etj.
- Partitë në Republikën e Maqedonisë së Veriut duhet të përdorin shumë më tepër mjete digjitale për komunikim me publikun e jashtëm. Demokracia digjitale (e-demokracia) mundëson një jetë shumë më të zhvilluar partiake dhe u jep legjitimitet më të madh lidershit partiak përmes përdorimit të votimit elektronik, referendumit të brendshëm partiak për çështje specifike programore, konsultimeve ad hoc me anëtarësinë, etj.

Njësiti dhe burimet bibliografike për PPTI

- Alt, J. and Lassen, D. (2006a). 'Fiscal transparency, political parties, and debt in OECD countries'. *European Economic Review*, 50, 1403-1439.
- Alt, J. Lassen, D. (2006b). 'Transparency, Political Polarization, and Political Budget Cycles in OECD Countries'. *American Journal of Political Science*, 50 (3), 530-550.
- Azari, Julia (2016). 'Weak parties and strong partisanship are a bad combination'. VOX.com, 3 November. Available at <https://bit.ly/3yyJr5A>
- Bauhr, M. and Grimes M. (2012). 'What is government transparency?'. *Quality of Government Institute Working Paper*; 2012(6).
- Bec, M. (2001). 'Corruption, connections and transparency: Does a better screen imply a better scene?'. *Public Choice*, 107, 87-96.
- Bellver, A. and Kaufmann, D. (2005). 'Transparency: Initial Empirics and Policy Applications'. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=808664>.
- Bogdanor, V. (1994). 'The Selection of the Party Leader', in Seldon, Anthony and Ball, Stuart (eds.), *Conservative Century: The Conservative Party Since 1900*. Oxford, Oxford University Press, 69-96.
- Cheeseman, Nic, Luna, Juan Pablo, Kitschelt, Herbert et al. (2014). *Politics Meets Policies: The Emergence of Programmatic Political Parties*. Stockholm, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- Courtney, J.C. (1995). *Do Conventions Matter? Choosing National Party Leaders in Canada*. Montreal, McGill-Queen's University Press.
- Cross, W. and Katz, R.S. (eds.) (2013). *The Challenges of Intra-Party Democracy*. Oxford, Oxford University Press.
- Czudnowski, M.M. (1975). 'Political Recruitment', in Greenstein, F.I. and Polsby, N.W. (eds.), *Handbook of Political Science*, Vol. 2, Reading, MA, Addison-Wesley.
- Dahl R., (1971). *Poliarchy, Participation and Opposition*. New Haven, Yale University Press.
- Dalton, R.J. and Wattenberg, M.P. (eds) (2000). *Parties Without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford, Oxford University Press.
- Denham, A. and O'Hara, K. (2008). *Democratising Conservative Leadership Selection: From Grey Suits to Grass Roots*. Manchester, Manchester University Press.
- Gallagher, M. and Marsh, M., (eds), (1988). *Candidate Selection in Comparative Perspective: The Secret Garden of Politics*. London, Sage.
- Hassell, Hans (2017). 'Principled Moderation: Understanding Parties' Support of Moderate Candidates'. *Legislative Studies Quarterly*, 43(2), 343-396.
- Ignazi, P. (1996). 'The Crises of Parties and the Rise of New Political Parties'. *Party Politics*, 2(4), 549 -566.
- Islam, R. (2006). 'Does More Transparency Go Along with Better Governance?'. *Economics and Politics*, 18(2), 121-167.

- Johnston, M. (2005). *Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives, Political Finance Policy, Parties and Democratic Development*. Washington, National Democratic Institute for International Affairs.
- Karasimeonov, Georgy, Georgiev, Gordan et al. (2007). *Reshaping the Broken Image of Political Parties, Internal Party Democracy in South Eastern Europe*. Sofia, GorexPress.
- Katz, R.S. (2001). 'The Problem of Candidate Selection and Models of Party Democracy'. *Party Politics*, 7(3), 277-296.
- Katz, R.S. and Mair, P. (1993). 'The Evolution of Party Organizations in Europe: Three faces of party organization'. *American Review of Politics*, XIV, 593-617.
- Katz, R.S. and Mair, P. (1994). *How Parties Organize*. London, Sage.
- La Raja, Raymond and Schaffner, Brian F. (2020). *Campaign Finance and Political Polarization When Purists Prevail*. Ann Arbor, University of Michigan Press.
- Lijphart, A. (1999). *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-six Countries*. New Haven, CT, Yale University Press.
- Loncar, Jelena (2015). (2015). *How to Make Intraparty Democracy Possible? Institutional Factors and Internal Dynamics of Intra-Party Relations in Serbia*. Faculty of Political Sciences, University of Belgrade Centre for Monitoring and Research, CeMI Podgorica.
- Neumann, S. (1956). 'Towards a Comparative Study of Political Parties', in Neumann, S. (ed.), *Modern Political Parties*. Chicago, Chicago University Press.
- Norris, P. (1997). *Passages to Power: Legislative Recruitment in Advanced Democracies*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Pettitt, R.T. (2012). 'Exploring Variations in Intra-Party Democracy: A comparative Study of the British Labour Party and the Danish Centre-Left'. *British Journal of Politics & International Relations*, 14(4).
- Power, Greg and Coleman, Oliver (2011). *The Challenges of Political Programming: International Assistance to Parties and Parliaments*, Stockholm, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- Scarrow, S. (1999). 'Parties and the Expansion of Direct Democracy. Who Benefits?'. *Party Politics*, 5, 341-362.
- Scarrow, S., Webb, P. and Farrell, D. (2000). 'From Social Integration to Electoral Contestation: The Changing Distribution of Power within Political Parties', in Dalton, Russell J. and Wattenberg, Martin P. (eds.), *Parties without Partisans: Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford, Oxford University Press, 129-151.
- Scarrow, S. (2005). *Political Parties and Democracy in Theoretical and Practical Perspectives*. Washington, National Democratic Institute.
- Scarrow, S. and Gezgor, B. (2010). 'Declining Membership, Changing members? European Political Party Members in a New Era'. *Party Politics*, 16(6), 823-843.
- Stojarová, Věra, Šedo, Jakub, Kopeček, Lubomir and Chytilík, Roman (2007). *Political Parties in Central and Eastern Europe: In Search of Consolidation*. Stockholm, International Institute for Democracy and Electoral Assistance.
- Utych, Stephen M. (2020). 'Man Bites Blue Dog: Are Moderates Really More Electable than Ideologues?'. *The Journal of Politics*, 82(1).
- Van Biezen, I. (2004). *How Political Parties Shape Democracy: Perspectives from Democratic Theory*. Birmingham, University of Birmingham.

